

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií, Katedra politologie

Johana Janoušková

**Executive privilege v politickém
systému USA**

Bakalářská práce

Praha 2016

Autor práce: **Johana Janoušková**

Vedoucí práce: **PhDr. Věra Kotábová**

Rok obhajoby: **2016**

Bibliografický záznam

JANOŠKOVÁ, Johana. *Executive privilege v politickém systému USA*. Praha, 2016. 60 s. Bakalářská diplomová práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií. Vedoucí diplomové práce PhDr. Věra Kotábová.

Abstrakt

Tato bakalářská práce se zaměřuje na výsadní právo prezidenta Spojených států amerických, známé pod názvem *executive privilege*, na neposkytování informací Kongresu a potažmo veřejnosti. Primární použité teoretické koncepty jsou teorie unitární exekutivy a také model imperiálního prezidentství, zaměřený na vládní utajování, od autora Arthura M. Schlesingera. Mechanismus, kterým je výsada *executive privilege* uplatňována, je ukázán na dvou případových studiích. Prvním zkoumaným případem je nárokování výsady Georgem W. Bushem v roce 2008 v souvislosti s rozhodnutím Agentury pro ochranu životního prostředí neudělit státu Kalifornie povolení uplatňovat striktnější standardy pro hladiny skleníkových plynů z motorových vozidel, než stanovoval federální zákon. Druhým analyzovaným případem je nárokování *executive privilege* Barackem Obamou v roce 2012 v návaznosti na kongresové vyšetřování členů exekutivy, kteří byli spojeni s operací *Fast and Furious*. Práce rovněž zmiňuje aféru *Watergate*, která vedla k rezignaci prezidenta Richarda Nixona a stala se formativní pro budoucí nahlížení na zkoumané privilegium. Jelikož výsada *executive privilege* není zmíněna v Ústavě Spojených států, práce předkládá mechanismy systému brzd a protivah, které jsou schopny výsadu omezit, a zkoumá, do jaké míry se tak děje. Schlesingerova teorie se rovněž zaměřuje na takzvané „náboženství utajování“, a tak je poslední část textu věnována snahám předcházet unikům informací za Obamovy administrativy.

Abstract

This bachelor thesis deals with the privilege of the President of the United States to withhold information from the Congress and ultimately the public, known as the executive privilege. The main theoretical approaches used are the unitary executive theory and also the model of imperial presidency by Arthur M. Schlesinger, which deals with governmental secrecy. The mechanism through which this executive privilege is applied is shown on two case studies. First analysed case is George W. Bush's claim of executive privilege in 2008 concerning the Environmental Protection Agency's decision not to grant California a waiver

allowing the state to impose stricter vehicle emissions standards than required by the federal law. Second analyzed claim is the one made by Barack Obama in 2012 following the congressional investigation of executive officials involved in operation Fast and Furious. The thesis also includes the Watergate scandal which led to President Richard Nixon's resignation and became formative for the future perception of the privilege. Since the executive privilege is not mentioned in the United States Constitution, the thesis describes mechanisms of checks and balances that are able to limit the privilege and to what degree. Schlesinger's theory also focuses on the so-called "religion of secrecy" and therefore the very end of this thesis outlines the efforts of the Obama's administration to prevent leaks.

Klíčová slova

executive privilege, brzdy a protiváhy, George W. Bush, Barack Obama, Richard Nixon, Kongres, Nejvyšší soud, imperiální prezidentství, teorie unitární exekutivy

Keywords

executive privilege, checks and balances, George W. Bush, Barack Obama, Richard Nixon, Congress, Supreme Court, imperial presidency, unitary executive theory

Rozsah práce: 97 292 znaků včetně mezer

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 10. 5. 2016

.....
Johana Janoušková

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala PhDr. Věře Kotábové za cenné podněty a vstřícný přístup při zpracovávání této bakalářské práce. Díky patří také zaměstnancům Knihovny společenských věd T. G. Masaryka v Jinonicích, kteří mi byli ochotně nápomocni při citování zejména primárních zdrojů. V neposlední řadě také děkuji svým rodičům za podporu při studiu.

Univerzita Karlova v Praze

Fakulta sociálních věd

Katedra politologie

Executive privilege v politickém systému USA

Projekt bakalářské práce pro předmět Bakalářský seminář I. (JPB001)

Autor:

Johana Janoušková

Politologie a mezinárodní vztahy

LS 2014/2015

2. ročník

Vedoucí práce:

PhDr. Věra Kotábová

.....

V Praze dne 28. 5. 2015

1 Charakteristika tématu

Executive privilege je v kontextu americké politické praxe nástrojem prezidenta v momentě, kdy se za určitých okolností rozhodne neposkytnout informace v držení exekutivy zbývajícím dvěma složkám (tedy orgánům soudní a zákonodárné moci), jak by odpovídalo zásadám elementárního konceptu *separation of powers*.

Tato pravomoc není výslovně uvedena v Ústavě Spojených států, proto se v historii federace stala od samého jejího počátku mnohokrát středobodem konfliktu ve smyslu porušení principu *checks and balances* skrze nástroj v duchu unilaterální akce ze strany exekutivy. Tématika je stále aktuální, proto bude cílem ze zásadních případů aplikace (či pokusů o aplikaci) *executive privilege* odvodit obecnější východiska a závěry pro současnou podobu prezidentského úřadu v USA.

2 Předpokládané cíle práce

Práce si klade za cíl zevrubně analyzovat vývoj užití *executive privilege* a vyhodnotit jeho postavení v kontextu americké politické kultury a praxe se zaměřením na období od 70. let 20. století, tedy od administrativy 37. prezidenta Spojených států amerických Richarda M. Nixona – stěžejní význam právě této administrativy bude blíže představen v samotné práci. Ta se také pokusí na vybraných případech vyhodnotit úspěšnost uplatňování *executive privilege*, respektive jaké principy zmiňovaného *checks and balances* byly prozatím v této oblasti proti exekutivě efektivně uplatněny ze strany zbývajících dvou složek moci.

Výsledným výstupem práce by tedy mělo být vyhodnocení postavení *executive privilege* v kontextu politického systému USA, tedy nakolik je daná pravomoc logickým či alespoň akceptovatelným produktem vývoje fungování americké exekutivy od osmnáctého století, nebo naopak projevem uzurpování moci v rámci prosazování silné exekutivy (tato varianta koresponduje s přístupy *stewardship theory* i krajnější *prerogative theory*). V ideálním případě by tak měl vzniknout nástin prezentovaného nezávadného účelu *executive privilege* v kontrastu s kontroverzní aplikací některými prezidenty.

3 Předpokládaná struktura práce

- 1 Úvod
- 2 Vymezení *executive privilege*
 - 2.1. Základní přehled pravomocí prezidenta USA
 - 2.2. Co je *executive privilege*
 - I. Absence ukotvení v Ústavě USA
 - II. Historické kořeny
 - III. Formativní moment: *United States vs. Nixon*
- 3 Kompetenční otázka: diskrétnost exekutivy vs. právo kongresu vyšetřovat
 - 1.1. Kongres a Freedom of Information Act
 - 1.2. Postoj exekutivní složky moci
- 4 Aplikace *executive privilege*
 - 4.1. Kontroverzní uplatnění jednotlivými administrativami
 - 4.2. Supervize nad exekutivní složkou
 - I. Nejvyšší soud Spojených států amerických
 - II. Možnosti kongresu
- 5 Zhodnocení
 - 5.1. *Executive privilege* v kontextu americké politiky
 - 5.2. Efektivita nástrojů dohledu
- 6 Závěr

4 Vymezení podkladového materiálu a metoda zpracování

Práce bude vedle bohatého katalogu dostupných akademických článků a literatury k dané tématice pracovat i s primárními zdroji ve formě dokumentů vydaných exekutivou, legislativou ale i soudní mocí, která v oblasti *executive privilege* sehrála zásadní formativní roli. Cílem nebude faktický výčet historie uplatňování tohoto nástroje, ač některé závěry logicky musí být odvozeny od jednotlivých případů, které tak musí být alespoň rámcově popsány. Ke zpracování získaných informací bude tedy pravděpodobně primárně využito metody analýzy.

Předpokládaná literatura

FISHER, Louis. The Law: Obama's Executive Privilege and Holder's Contempt. *Presidential Studies Quarterly* [online]. 2013, roč. 43, č. 1, s. 167-185 [cit. 2015-04-30]. DOI: 10.1111/psq.12008. Dostupné z: <http://doi.wiley.com/10.1111/psq.12008>.

FISHER, Louis. *Constitutional conflicts between congress and president*. Rev. ed. Princeton: Princeton University Press, 1985, xviii, 372 s. ISBN 0691076804.

GENOVESE, Michael A. The Supreme Court as a Check on Presidential Power. *Presidential Studies Quarterly* [online]. 1976, roč. 6, č. 1, s. 40-44 [cit. 2015-05-23]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/20556829>.

HENDERSON, Phillip G. *The presidency then and now*. Lanham, Md.: Rowman, 2000, xx, 300 s. ISBN 08-476-9739-8.

HOWELL, William G. et al. Unilateral Powers: A Brief Overview. *Presidential Studies Quarterly*. 2005, roč. 35, č. 3, s. 323-325. DOI: 10.1016/b978-0-12-385157-4.00424-3.

JAMES, Martin O. *Congressional oversight*. New York: Nova Science, 2002, vi, 141 s. ISBN 15-903-3301-2.

JANDA, Kenneth, Jeffrey M. BERRY, Jerry GOLDMAN a Earl HUFF. *Výzva demokracie: systém vlády v USA*. 2. vyd. Praha: Slon, c1998, 423 s. ISBN 8085850540.

KLUKOWSKI, Kenneth A. Making Executive Privilege Work: A Multi-factor Test in an Age of Czars and Congressional Oversight. *Cleveland State Law Review* [online]. 2011, roč. 59, č. 1, s. 31-83 [cit. 2015-04-30]. Dostupné z: <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=a9h&an=102134747&scope=site>.

LILLEY, Stephen C. N. Suboptimal Executive Privilege. *Brigham Young University Law Review* [online]. 2009, roč. 2009, č. 5, s. 1127-1174 [cit. 2015-04-30]. Dostupné z: <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=bth&an=48356206&scope=site>.

ROZELL, Mark J. a Daniel Z. EPSTEIN. The Law: White House Equities. *Presidential Studies Quarterly* [online]. 2015, roč. 45, č. 2, s. 382-395 [cit. 2015-04-30]. DOI: 10.1111/psq.12192. Dostupné z: <http://doi.wiley.com/10.1111/psq.12192>.

ROZELL, Mark J. a Mitchel A. SOLLENBERGER. Executive Privilege and the Bush Administration. *Journal of Law* [online]. 2008, roč. 24, č. 1, s. 1-47 [cit. 2015-04-30]. Dostupné z: <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=poh&an=34788347&scope=site>.

SACHAROFF, Laurent. Former Presidents and Executive Privilege. *Texas Law Review* [online]. 2009, roč. 88, č. 2, s. 301-352 [cit. 2015-04-30]. Dostupné z: <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=bth&an=47389706&scope=site>

SCHWARZ, Jr., Frederick A. O. Harm to the Nation from Excessive Executive Branch Secrecy. *White House Studies* [online]. 2010, roč. 10, č. 2, s. 149-161 [cit. 2015-05-23]. Dostupné z: <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=poh&an=56676086&scope=site>

WEAVER, William G. a Robert M. PALLITTO. State Secrets and Executive Power. *Political Science Quarterly* [online]. 2005, roč. 120, č. 1, s. 85-112 [cit. 2014-03-26]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/20202474>.

WILSON, James Q. *Jak se vládne v USA*. Praha: Victoria Publishing, 1995, 403 s. ISBN 80856057.

Obsah

Úvod.....	2
Cíle práce	3
Metodologie	4
Struktura práce a zdroje	5
1 Prezident USA: základní přehled pravomocí a teoretické ukotvení.....	7
1.1 Hranice moci: <i>stewardship theory</i> , <i>unitary executive theory</i> a <i>imperial presidency</i>	9
1.2 Vymezení <i>executive privilege</i>	13
2 Historické kořeny <i>executive privilege</i>	16
2.1 Formativní moment: <i>United States v. Nixon</i>	17
3 Kompetenční otázka: diskrétnost exekutivy vs. právo Kongresu vyšetřovat.....	20
3.1 Kongres a <i>Freedom of Information Act</i>	22
3.2 Nejvyšší soud Spojených států amerických	25
4 Aplikace <i>executive privilege</i>	29
4.1 George W. Bush: Agentura pro ochranu životního prostředí	29
4.2 Barack Obama: operace <i>Fast and Furious</i>	33
4.3 Postoj exekutivní složky moci k utajování informací	37
Závěr	40
Summary.....	42
Použité zdroje	45
Seznam příloh	57
Přílohy.....	58

Úvod

Spojené státy americké jsou jedním z nejvýznamnějších aktérů v mezinárodním systému. Toto v kombinaci s faktem, že se jedná o prezidentskou republiku, dává do rukou osoby v úřadu prezidenta značný vliv a ze studia chodu americké exekutivy pod jeho vedením činí atraktivní předmět. Skrze dělbu moci je ve Spojených státech oddělena exekutiva, legislativa a jurisdikce. Nežádoucí koncentraci moci do jedné z nich má zabránit systém brzd a protivah (*checks and balances*)¹, ten v ideálním případě funguje v duchu vzájemné kontroly a vyvažování jednotlivých složek. USA jsou zároveň také státem s ústavou z konce osmnáctého století. Prezident Spojených států je dnes tedy z čistě ústavního hlediska obdařen stejnými pravomocemi jako George Washington, za jehož života ještě Louisiana patřila Francii.

Pro chápání šíře prezidentových možností je ale nezbytně nutné pátrat i mimo ústavní dokument. Dokonce i pravomoci prezidenta explicitně zmíněné v článku II Ústavy Spojených států amerických se mohou stát půdou pro spornou interpretaci, jako je tomu například u pravomocí válečných (*war powers*). O to větší potenciál vzbuzovat kontroverzi má pak *executive privilege*, tedy výhradní právo prezidenta k utajování informací, které Ústava Spojených států nezmiňuje vůbec. Podle některých autorů je už jen z toho titulu nelegitimní. Mark J. Rozell, odborník na vládnutí v USA orientovaný právě na problematiku *executive privilege*, definuje výsadu jako „právo prezidenta a vysokých představitelů exekutivy neposkytnout informace držitelům donucovací moci – Kongresu, soudům (a tedy nakonec veřejnosti)“². Rozell také identifikuje dva druhy informací, ke kterým se *executive privilege* vztahuje, má-li legitimní charakter: potřeby národní bezpečnosti a ochrana interních jednání Bílého domu³. Jeden z nejnámějších

¹ Systém známý také jako „brzdy a rovnováhy“ je vyjádřením snahy tvůrců ústavy zabránit tomu, aby jedna složka moci ignorovala, nebo naopak převážila ostatní dvě. Tento koncept má tedy spolu s rozdělením moci zamezit situaci, že jedna ze třech složek moci bude vykonávat vládu sama. Dostupné z JANDA, Kenneth et al. *Výzva demokracie: systém vlády v USA*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství, 1998, s. 63. ISBN 80-858-5054-0.

² ROZELL, Mark J. Executive Privilege Revived?: Secrecy and Conflict during the Bush Presidency. *Duke Law Journal* [online]. 2002, **52**(2), 404 [cit. 2016-02-16]. DOI: 10.2307/1373175. ISSN 00127086. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/10.2307/1373175?origin=crossref>.

³ ROZELL, Mark J. Executive Privilege and the Modern Presidents: In Nixon's Shadow. *Minnesota Law Review* [online]. 1998, **83**(5), 1070 [cit. 2015-10-18]. Dostupné z: <http://heinonline.org/HOL/LandingPage?handle=hein.journals/mnlr83&div=41&id=&page=>.

případů aplikace je pak spojen s aférou *Watergate*, Richard M. Nixon ovšem není prvním a ani posledním prezidentem, který se na tuto pravomoc spoléhal. V kontextu operace *Fast and Furious* odmítl v červnu 2012 vydat Kongresem požadované dokumenty například i současný prezident Spojených států amerických Barack Obama⁴, *executive privilege* tak za dobu své administrativy formálně uplatnil vůbec poprvé. Výsada má tedy k reliktu minulosti daleko a je stále aktuálním tématem.

Cíle práce

Text bude sledovat záměr zodpovědět výzkumnou otázku: *Je executive privilege prvkem porušujícím systém brzd a protivah?* Do rozhodnutí vedoucího k nárokování *executive privilege* vstupuje, respektive má možnost vstoupit, řada aktérů. Analýza všech souvisejících faktorů by musela být skutečně velmi komplexní včetně problematiky měřitelných faktorů, jakými jsou například povahové rysy prezidenta a jeho přístup k vykonávání úřadu. Obdobného úkolu se v minulosti se svou typologií mající až psychologický charakter zhostil například James D. Barber⁵. Jelikož prozatím není problematika v české politologii rozsáhleji popsána, bude výsadní právo prezidenta na omezování přístupu k informacím zasazeno do kontextu systému brzd a protivah. Proto se bude část práce věnovat také Kongresu a soudům v souvislostech relevantních pro zkoumání *executive privilege*. Dvě případové studie pak budou mít za úkol zodpovědět, zda jsou současné kontrolní a vyvažovací nástroje dvou zbývajících složek moci schopny exekutivu v čele s prezidentem v aplikaci výsady efektivně omezovat. Okrajově pak práce v závěru také nastíní aktuální tendence v oblasti kontroly informačního toku zejména Obamovy administrativy.

Počáteční hypotéza zní, že *executive privilege* systémovou rovnováhu nijak zásadně neohrožuje – úspěšnost aplikace je odvozena od konkrétního případu a postoje legislativy a soudní moci, které v každém případě mají k dispozici účinné prostředky pro případnou korekci.

⁴ Po svém znovuzvolení v listopadu 2012 by měl za normálních okolností v úřadu setrvat do ledna 2017.

⁵ James D. Barber se zaměřil na charakter prezidentů, respektive na míru jejich aktivity a pozitivního přístupu k úřadu. Od těchto proměnných pak odvozuje jejich styl vládnutí.

Metodologie

Práce bude vycházet z empiricko-analytického přístupu, který neaspiruje na formulaci normativních doporučení⁶. Časový rámec je z jedné strany ohraničen koncem první poloviny 70. let, kdy předčasný konec druhého funkčního období 37. prezidenta Spojených států Richarda M. Nixona předznamenala aféra *Watergate*.⁷ Teze blíže nespécifikovaly, jaké administrativy budou do analýzy zahrnuty. Z důvodu přiměřenosti rozsahu a blížícímu se vystřídání současného prezidenta v úřadu se práce zaměří na dva případy aplikace *executive privilege* v nedávné minulosti, konkrétně prezidentů George W. Bushe z roku 2008 a Baracka Obamy z roku 2012. Ani v jednom ze zkoumaných případů prezident či představitelé exekutivy neargumentovali ochranou národní bezpečnosti, tato stránka *executive privilege* by mohla být podnětem pro jinou práci se zaměřením právě na aspekty ochrany bezpečnosti státu v USA.

Model exekutivy, respektive úřadu prezidenta, který se vyznačuje dynamickým aktivním vládnutím a jedná všemi prostředky, které ústava či jiný legislativní akt výslovně nezakazují, bude odvozen od teorie správcovství (*stewardship theory*). Použita bude také teorie unitární exekutivy (*unitary executive theory*)⁸, která hovoří o prezidentově absolutní kontrole exekutivní moci, která může být limitována jen jím samotným. Konečně model imperiálního prezidentství, který představil v knize *The Imperial Presidency* (1973) autor Arthur M. Schlesinger, se uplatňuje v momentě, kdy je ústavní rovnováha vychýlena na stranu prezidentské moci na úkor jeho odpovědnosti. Teorie je pro tuto práci přínosná právě tím, že identifikuje utajování informací jako nástroj expanzivní exekutivy, tedy něčeho, co by měl systém brzd a protivah limitovat. Aspekty definované primárně teoriemi unitární exekutivy a imperiálního prezidentství budou aplikovány v případových studiích. Ve zbytku práce bude použita deskriptivní metoda, ve snaze zamezit přílišné popisnosti budou ale i tam činěny analytické závěry.

⁶ ŘÍCHOVÁ, Blanka. *Přehled moderních politologických teorií: empiricko-analytický přístup v soudobé politické vědě*. Vyd. 3. Praha: Portál, 2014, s. 21-22. ISBN 9788026207429.

⁷ Význam této administrativy je zřejmý už jen z toho, že případy aplikace výsady dalšími prezidenty po Nixonovi někdy dokonce bývají označovány přívlastkem *post-Watergate*.

⁸ Teorie tak nahrazuje projektem zmíněnou teorii výsadního práva (*prerogative theory*), jelikož se opírá o podobnou argumentaci klauzulí, která propůjčuje výkonnou moc prezidentovi. Teorie unitární exekutivy má pro potřeby práce tu výhodu, že bývá spojována s prezidentem Georgem W. Bushem.

Struktura práce a zdroje

Práce je vedle úvodu a závěru rozdělena na čtyři kapitoly ve dvou pomyslných blocích. První blok obsahuje v první kapitole základní pravomoci prezidenta USA, teoretický rámec soustředěný na silnou výkonnou moc a podkapitolu o limitech zkoumané výsady, které vzhledem k její dlouhodobé existenci a různorodosti interpretací nejsou ze základní definice zřejmé. Druhá kapitola pak shrnuje historické kořeny *executive privilege* a v podkapitole se věnuje aféře *Watergate*. Druhý blok je obsahově empiričtější, třetí kapitola se věnuje Kongresu a Nejvyššímu soudu jakožto prvkům systému brzd a protivah. Konečně čtvrtá kapitola obsahuje dvě případové studie a podkapitolu k systému utajování informací, který Schlesinger ve své teorii od *executive privilege* odlišuje. Struktura se liší od odevzdaných tezí zejména co do posloupnosti a nadřazenosti bodů. Výraznější změnou je pak prohození částí o postoji exekutivy k utajování a podkapitoly o Nejvyšším soudu Spojených států. Obsahově by se práce měla dotknout všech avizovaných bodů předběžné osnovy, při vypracovávání textu však vykryštovala logičtější forma jejich uspořádání. Vypuštěna byla samostatná pátá shrnující kapitola, namísto toho budou závěry činěny průběžně a shrnuty ve světle všech skutečností až v závěru práce.

Text bude pracovat s několika typy zdrojů. Z odborných článků převážně amerických akademiků, kteří se na problematiku *executive privilege* specializují, budou na více místech využity práce zejména Marka J. Rozella a Louise Fishera. Ti jsou autory i některých citovaných knižních publikací. Výklad potažmo legitimita výsadního práva prezidenta utajovat informace není jen předmětem sporu Kongresu a exekutivy, shoda nepanuje ani mezi akademickými autory. Zatímco Rozell s výsadou pracuje jako se zavedenou a akceptovanou praktikou, stanovisko Raoula Bergera k legitimitě *executive privilege* jakožto „ústavnímu mýtu“ je patrné již z názvu jeho knihy *Executive Privilege: A Constitutional Myth* (1974). Debatu k problematice autor zaměřený na pravomoci prezidenta Saikrishna B. Prakash výstižně shrnuje slovy, že „zastánci *executive privilege* dosud odvedli skvělou práci při hájení opodstatněnosti této výsady, dostatečně ale nevysvětlili limity, které by privilegiu nastavili“⁹. Teoretická část bude

⁹ PRAKASH, Saikrishna B. A Critical Comment on the Constitutionality of Executive Privilege. *Minnesota Law Review* [online]. 1998, 83(5), 1189 [cit. 2016-03-10]. Dostupné z: <http://heinonline.org/HOL/LandingPage?handle=hein.journals/mnlr83&div=43&id=&page=>.

čerpat především z knihy *The Imperial Presidency* od Arthura Schlesingera. Jinak bude práce vycházet z množství primárních zdrojů, mezi kterými jsou dopisy představitelů exekutivy a Kongresu, memoranda, Zákon o svobodném přístupu k informacím a několik soudních rozhodnutí. Využito bude také zpráv připravovaných výzkumnými institucemi Kongresu i exekutivy. Zejména ve čtvrté kapitole pak bude práce čerpat i ze seriálních zpravodajských serverů. Přínosem tohoto textu by pak mělo být propojení postřehů autorů zabývajících se praxí výsady s teoretickými koncepty popisujícími exekutivu orientovanou na koncentraci moci.

Poslední součástí práce jsou tři přílohy: dělba moci se systémem brzd a protivah, četnost aplikace *executive privilege* od administrativy prezidenta Eisenhowera po současnost a systém soudů ve Spojených státech amerických. Prameny těchto příloh jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů. V závěru úvodu je třeba dodat, že veškerý překlad z anglicky psaných textů je proveden autorkou práce. Klíčové pojmy a méně známé názvy institucí jsou pak většinou uváděny i v originále kurzívou.

1 Prezident USA: základní přehled pravomocí a teoretické ukotvení

Spojené státy jsou prezidentským systémem, který italský politolog Giovanni Sartori definuje podle tří kritérií – hlava státu je volena v přímých všelidových volbách¹⁰ na stanovené období, vláda čili exekutiva není jmenována ani rozpouštěna na základě parlamentního hlasování a prezident je vrcholem autority, respektive řídí exekutivu¹¹. Sartori systém brzd a protivah sám o sobě považuje za včleněný do všech opravdu ústavních systémů. Specifikum washingtonského modelu vidí v tom, že moc brzdí a vyvažuje jejím rozdělením. Výkonnou moc pak považuje za ústřední charakteristiku systému, neboť existuje odděleně coby autonomní orgán¹². Prezident má k dispozici kabinet, jehož členy jsou viceprezident, ministři a další vysocí úředníci, například velvyslanec při OSN. Kabinet funguje jako prezidentův poradní orgán, nejedná se o vládu známou z parlamentních systémů. Pravomoci prezidenta Spojených států se dají rozdělit do několika kategorií, ale až celek spolu s metodologicky obtížně uchopitelnou osobností konkrétního prezidenta dává představu o skutečných kapacitách úřadu.

Prvním typem pravomocí jsou ty ústavou vyjmenované, tzv. *expressed powers*. Dle článku II Ústavy Spojených států¹³ přísluší výkonná moc prezidentovi, ten je také vrchním velitelem vojska i loďstva Spojených států, na doporučení a se souhlasem Senátu uzavírá mezinárodní smlouvy, podobně jmenuje i velvyslance a jiné zástupce státu, soudce Nejvyššího soudu a značné množství úředníků. Podává Kongresu zprávy o stavu Unie spolu s doporučujícími opatřeními, má také pravomoc obě komory mimořádně svolat, může je také v případě jejich neshody sám odročit.¹⁴ V neposlední řadě pak přijímá velvyslance a ostatní zástupce cizích států a pečuje o svědomité plnění

¹⁰ Případně „jakoby přímých“, což je právě případ USA.

¹¹ SARTORI, Giovanni. *Srovnávací ústavní inženýrství: zkoumání struktur, podnětů a výsledků*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství, 2001, s. 93-95. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-858-5094-X.

¹² SARTORI, Giovanni, ref. 11, s. 98

¹³ UNITED STATES OF AMERICA. *Constitution of the United States*. In: Philadelphia: Constitutional Convention [online]. 1787 [cit. 2015-09-22]. Dostupné také z: <http://constitutioncenter.org/media/files/constitution.pdf>.

¹⁴ Prezident ovšem Kongres nemůže rozpustit.

zákonů. Vedle těchto ústavních pravomocí, tedy *expressed powers*, se rozlišují také pravomoci odvozené tzv. *implied powers*. K tomuto rozdělení přispělo rozhodnutí Nejvyššího soudu Spojených států amerických, tentokrát v případě *McCulloch v. Maryland* mimo jiné argumentem, že Ústava Spojených států na rozdíl od Článků konfederace doprovodné respektive odvozené pravomoci výslovně nevylučuje¹⁵.

V praxi to například znamená, že prezident vydává exekutivní nařízení, tzv. *executive orders*, aniž by takový nástroj byl v ústavě byť zmíněn.¹⁶ Může tak sice činit v návaznosti na kompetence delegované Kongresem, který na krizovou situaci má možnost reagovat posílením akceschopnosti exekutivy, většinou se ale jedná o běžný nástroj prezidenta bez nutnosti předchozí kongresové či soudní autorizace.¹⁷ Odkaz rozšiřování kompetencí úřadu s sebou nesou odvolání se některých prezidentů na základní pravomoci (*inherent powers*), které jsou spojené s funkcí hlavy výkonné moci a jsou tedy implicitně naznačené ve vágních ústavních formulacích¹⁸. V podobných případech záleží na tom, zda konkrétní jednání prezidenta narazí na kongresovou či soudní opozici. Prezident tedy skrze své ústavní pravomoci vládne pevnou rukou, zatímco *implied powers* představují pomyslné prodloužené prsty.

Důležitým zásahem do samotné struktury exekutivy bylo založení Výkonného úřadu prezidenta (*Executive Office of the President*), jehož vznik roku 1939 schválil Kongres v druhém funkčním období prezidenta Franklina D. Roosevelta. Součástí Výkonného úřadu je Úřad Bílého domu (*White House Office*), kde má prezident co do struktury poměrně volnou ruku. Politoložka Doris A. Graber vedle hierarchického modelu uspořádání (*formalistic model*) rozlišuje ještě kolegiální (*collegial model*) a kompetitivní (*competitive model*). V prvním případě se na nejvyšší úroveň dostává jen úzká selekce informací, kolegiální model naproti tomu vede informační tok o větší šíři i

¹⁵ U.S. SUPREME COURT. *McCulloch v. Maryland* [online]. 1819 [cit. 2015-09-22]. Dostupné také z: <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/17/316/case.html>. 17 U.S. 316.

¹⁶ Zahraničněpolitickou obdobou *executive orders* jsou tzv. *executive agreements* – jedná se o typ mezinárodních smluv, které nevyžadují schválení Senátem.

¹⁷ *Executive orders* však mohou být, stejně jako zákony, zpětně předmětem soudního přezkoumání (*judicial review*).

¹⁸ JANDA et al., ref. 1, s. 248

horizontálně a konečně kompetitivní model pracuje s křížícími se liniemi předávání informací vyšším úrovním a poskytuje tak vícero perspektiv dané problematiky¹⁹. Jiné rozdělení, které uvádí například politolog James Q. Wilson, hovoří o dvou metodách uspořádání – metoda „kruhová“ (*circular method*) a metoda „pyramidální“ (*pyramidal method*). V prvním případě předává několik osob informace přímo prezidentovi (F. Roosevelt, J. Carter), pyramidální metoda směřuje zprávy vedoucímu kanceláře, který pak jedná s prezidentem (D. Eisenhower, R. Nixon, R. Reagan a G. Bush starší)²⁰. Prezidentem osvojené schéma tedy může ovlivnit, zda k rozhodnutí dojde až v Oválné pracovně, nebo bude již do určité míry předpřipraveno s každou další filtrační úrovní úředníků, z nichž většina nepodléhá schvalování Senátem.

1.1 Hranice moci: *stewardship theory, unitary executive theory a imperial presidency*

Administrativa Franklina D. Roosevelta ve třicátých letech dvacátého století znamenala konec éry dominance Kongresu. Vedle zmiňovaných strukturálních změn nastal i reálný posun k silnější a dynamičtější exekutivě²¹. I předtím se však našlo několik prezidentů, kteří se s druhořadou rolí nespokojili, mezi nimi například Andrew Jackson, Abraham Lincoln či v neposlední řadě Theodore Roosevelt, jehož chápání vztahu prezidenta a konstituce inspirovalo i tzv. *stewardship theory*. Rozdílný přístup k roli prezidenta lze vysledovat již od počátku federace, kdy dva z otců zakladatelů představovali dvě odlišné interpretace. Zatímco James Madison se klonil k exekutivě limitované systémem brzd a protivah s jasně ústavně definovanými pravomocemi, Alexander Hamilton²² byl zastáncem obecnějšího znění konstituce, které by nebránilo budoucí expanzi pravomocí po její úspěšné ratifikaci²³.

¹⁹ GRABER, Doris A. *The power of communication: managing information in public organizations*. Washington, D.C.: Congressional Quarterly, 2002, s. 179-182. ISBN 15-680-2211-5.

²⁰ WILSON, James Q. *Jak se vládne v USA*. Praha: Victoria Publishing, 1995, s. 176. ISBN 80-856-0570-8.

²¹ CASHMAN, Sean Dennis. *America in the twenties and thirties: the Olympian age of Franklin Delano Roosevelt*. New York: New York University Press, 1989, s. 150-151. ISBN 08-147-1413-7.

²² James Madison si dne 18. června 1787 poznamenal Hamiltonovu představu o podobě hlavy státu, kterou představil ve svém projevu k Ústavnímu konventu. Jeho vizí byl volený monarcha, který by v úřadu působil doživotně („*during good behavior*“). Dostupné z MADISON, James. James Madison's

Podobnou dichotomií rozlišuje i Theodore Roosevelt v knize *An Autobiography* (1913), kde spíše nastoluje směr, než že by vytvořil teoretický model úřadu prezidenta. Svůj postoj k vykonávání funkce vidí jako opak vládnutí ve službě Kongresu, kdy prezident nesmí, jakkoliv by to bylo třeba, jednat mimo explicitní znění ústavy. Exekutiva respektive prezident je podle něj podřízen pouze lidu, tomu je povinen „...v souladu s Ústavou sloužit ku prospěchu v případech, kdy mu Ústava výslovně nezakazuje službu poskytnout...“²⁴. Později formulovaná *stewardship theory* se tedy nese v duchu tohoto přístupu, kdy je prezident ve svém poslání „sloužit“ lidu Spojených států ústavou spíše výjimečně limitován, než převážně řízen. Ústavou nezmiňované výsadní právo k utajování informací je pak nástrojem, který odpovídá tomuto přístupu k úřadu.

Moderním přístupem ztělesňujícím aktivní a silnou exekutivu je pak teorie unitární exekutivy. V originále *unitary executive theory* byla v nedávné minulosti spojována především s administrativou George W. Bushe. Přístup staví na specifické interpretaci propůjčovací klauzule tzv. *Executive Vesting Clause* v článku II oddílu 1 Ústavy „Výkonná moc přísluší prezidentu Spojených států amerických“²⁵. Tato formulace dle zastánců teorie znamená, že veškerá exekutivní autorita je soustředěna do osoby prezidenta. Ten má tak de facto absolutní právo z vlastní vůle řídit unitární exekutivní těleso pod sebou. Kritici tohoto výkladu obecně preferují flexibilnější strukturu, kterou prezident nemusí mít zcela pod kontrolou. Neshody se zastánci *unitary executive theory*

Version. In: SYRETT, Harold C. (ed.). *The Papers of Alexander Hamilton Digital Edition* [online]. Charlottesville: The University of Virginia Press, Rotunda, June 18, 1787, ©2011–2016 [cit. 2015-11-08]. Dostupné z: <http://rotunda.upress.virginia.edu/founders/default.xqy?keys=ARHN-chron-1780-1787-06-18-1>.

²³ PIOUS, Richard M. Prerogative Power and Presidential Politics. In: EDWARDS, George C. a William G. HOWELL (eds.). *The Oxford Handbook of the American Presidency*. Oxford University Press, 2010, s. 456. DOI: 10.1093/oxfordhb/9780199238859.001.0001. ISBN 9780199238859.

²⁴ ROOSEVELT, Theodore. *An Autobiography*. New York: The Macmillan Company, 1913, s. 378.

²⁵ UNITED STATES OF AMERICA, ref. 13

se pak týkají například otázky rozložení válečných pravomocí²⁶ mezi Kongresem a prezidentem²⁷.

Vztaženo na *executive privilege* – teorií definovaná absolutní exekutivní autorita prezidenta se zjevně dostává do střetu se snahou Kongresu získávat informace od jeho podřízených. Jak bylo řečeno, legitimní aplikace výsady bývá spojována s ochranou národní bezpečnosti a interních jednání Bílého domu. Toto téma se s přístupem v duchu teorie unitární exekutivy propojilo například v dokumentu vydaném Národní bezpečnostní agenturou (*National Security Agency*) z 19. ledna 2006, který měl předložit právní základ pro zachycování komunikací osob podezřelých z napojení na teroristické organizace. NSA argumentuje tím, že prezident je k tomuto jednání ústavně zmocněn, coby vrchní velitel vojska i loďstva (*Commander in chief*) a jediný orgán národa (*sole organ*) pro zahraniční politiku²⁸. Tato doktrína jediného orgánu, jak ji definuje politolog Louis Fisher, tedy pracuje s širokým chápáním pravomocí prezidenta v oblastech národní bezpečnosti a zahraniční politiky včetně nárokování základních pravomocí (*inherent powers*) bez kongresových či soudních omezení²⁹. Autor Ronald J. Krotoszynski nabízí právní pohled na unitární exekutivu, kterou analyzuje v souvislosti s naopak decentralizovanou soudní mocí ve Spojených státech. Ta je podle něj pro svoji nízkou míru uniformity často kritizována, Krotoszynski naopak v decentralizovaném uplatňování pravomocí soudního přezkoumávání (*judicial review*) vidí demokratický prvek. Podle autora navíc panuje politický konsensus, že je nepřipustné federální soudce

²⁶ Dle článku II oddílu 2 Ústavy je totiž prezident velitelem vojska i loďstva Spojených států, zatímco článek I oddíl 8 dává pravomoc vyhlášovat válku Kongresu. USA se přesto zapojily do řady válečných konfliktů bez jejich předchozí autorizace Kongresem.

²⁷ SALA, Richard K. The Illusory Unitary Executive: A Presidential Penchant for Jackson's Youngstown Concurrence. *Vermont Law Review* [online]. 2013, **38**(1), 163-165 [cit. 2016-04-17]. ISSN 01452908. Dostupné z: <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=a9h&an=93382341&scope=site>.

²⁸ U.S. DEPARTMENT OF JUSTICE. *Legal Authorities Supporting the Activities of the National Security Agency Described by the President*. Washington, D.C. [online]. 2006, s. 30 [cit. 2015-11-17] Dostupné také z: <http://nsarchive.gwu.edu/NSAEBB/NSAEBB178/surv39.pdf>.

²⁹ FISHER, Louis. The Law: Presidential Inherent Power: The "Sole Organ" Doctrine. *Presidential Studies Quarterly* [online]. 2007, **37**(1), 139 [cit. 2016-03-10]. DOI: 10.1111/j.1741-5705.2007.02589.x. ISSN 1741-5705.

zbavit funkce skrze impeachment čistě na bázi neshody ohledně některého z rozhodnutí³⁰.

Pro tuto práci primární model silného prezidenta, který přinejmenším ohýbá znění ústavy a jde cestou doslova imperiálního spravování úřadu, představil Arthur M. Schlesinger³¹ v knize *The Imperial Presidency* (1973). V případě, že je ústavní rovnováha vychýlena na stranu prezidenta na úkor jeho odpovědnosti, hovoří Schlesinger o imperiálním modelu prezidentství³². Ten se podle autora orientuje zejména na tři oblasti politiky: vedení války, systém utajování informací a užití nouzových pravomocí původně získaných pro boj s nepřáteli v zahraničí³³. Argumentace ochranou národní bezpečnosti podle Schlesingera po druhé světové válce přerostla v něco, co nazývá „náboženstvím utajování“. Tento systém označuje za příbuzný, avšak odlišený od *executive privilege* – oba dva způsoby sdílejí absenci právního základu a vycházejí z úsudku exekutivy, který není podroben kontrole. Liší se tím, že *executive privilege* je osobní výsada prezidenta vůči Kongresu, která nikdy nebyla institucionalizována. Systém utajování informací pak autor oproti tomu označuje za nástroj vyloženě orientovaný proti veřejnosti a tisku, druhotně pak proti Kongresu. Systém je tedy odvozen od zajišťování národní bezpečnosti a má tak permanentní charakter, oba způsoby zadržování informací pak slouží cílům imperiálního prezidentství³⁴.

Schlesinger za prezidenta, jehož působení v úřadu vykazuje charakteristiky tohoto modelu, označuje například Richarda M. Nixona. V předmluvě k vydání jeho knihy z roku 2004 za novodobý milník považuje druhou administrativu George W. Bushe,

³⁰ KROTOSZYNSKI, Ronald J. The Unitary Executive and the Plural Judiciary: On the Potential Virtues of Decentralized Judicial Power. *Notre Dame Law Review* [online]. 2014, **89**(3), 1081-1083 [cit. 2016-04-25]. Dostupné z: <http://scholarship.law.nd.edu/ndlr/vol89/iss3/1>.

³¹ Arthur M. Schlesinger mimo jiné na začátku 60. let působil jako poradce Bílého domu za administrativy prezidenta Johna F. Kennedyho.

³² SCHLESINGER, Arthur M. *The imperial presidency*. New York: Houghton Mifflin Harcourt, 2004, s. xi. ISBN 978-054-7527-352.

³³ SCHLESINGER, Arthur M., ref. 32, s. 441

³⁴ SCHLESINGER, Arthur M., ref. 32, s. 331-332

kteřá od dob Nixona s utajením pracovala vřbec nejvříce³⁵. Autor knihy *The New Imperial Presidency* (2006) Andrew Rudalevige navřc uvádř, ře Schlesinger zřstal zastřncem modelu silnřho prezidenta, ne vřsak prezidentskř nadvlřdy, o kterou usiloval prřvř Nixon³⁶. Autor teorie imperiřlnřho prezidentstvř ve svř knize konstatuje, ře kdyby se byl Nixon v rozřřrovřnř moci exekutivy omezil na viditelnř oblasti, tedy napřřklad vřlečné pravomoci, *executive privilege* a kapesnř veto, mohl svou revoluci proti doktrřnř oddřlenř slořek moci ve střtř dotřhnout daleko. Namřsto toho byl řřad posilovřn nejen dřky externřm vlivřm vyřžadujřcřm mocnou exekutivu, ale takř ochotou Nixona uchřlit se k ilegřlnřm praktikřm³⁷. Značnou mřru utajenř pak jako jeden z hlavnřch pramenř vřstupu moci prezidentř identifikuje napřřklad i autor s prřvnř specializaci Frederick A. O. Schwarz³⁸.

1.2 Vymezenř *executive privilege*

I nřkterř pravomoci v řstavř vřslovnř zmřnřnř mohou břt rřznřmi aktřry rřznř interpretovřny. Aplikace *executive privilege* je ovřsem vedle absence takovřhoto ukotvenř v řstavř Spojenřch střtř americkřch komplikovanř i z vřcera hledisek. Oprřvnřnost snahy o dřslednř monitorovřnř přřstupu k zřsadnřm informacřm je zřejmř, vstupuje ovřsem do konfliktu s transparentnostř takovřho jednřnř. Prezident totiř *executive privilege* aplikuje a zřroveň je třm, kdo za mořnř spolupřce s dalřřmi řiniteli exekutivy v konkrřtnřm přřpadř rozhodne, k jakřmu druhu informacř a v jakř řřrř se bude vřsada vztahovat. Mořnřm vřstupem pak mřře břt zastřrřnř nepřřijatelnřch praktik vlřdnutř ři osobnřch skandřlř.

Executive privilege je nutnř odliřovat od tzv. *state secrets privilege*. Obř vřsady se podobajř v principu – střeřř nřrodnř zřjmy a bezpečnost skrze utajovřnř informacř, kterř podle exekutivy kvřli jejich citlivosti nelze poskytovat. Odvolřnř se na *state secrets*

³⁵ SCHLESINGER, Arthur M., ref. 32, s. xx

³⁶ RUDALEVIGE, Andrew. *The new imperial presidency: renewing presidential power after Watergate*. Ann Arbor, Mich.: University of Michigan Press, 2006, s. 57. ISBN 978-0-472-03192-4.

³⁷ SCHLESINGER, Arthur M., ref. 32, s. 268-269

³⁸ SCHWARZ, Frederick A. O. Harm to the Nation from Excessive Executive Branch Secrecy. In: BOSE, Meenekshi (ed.). *President or king?: evaluating the expansion of executive power from Abraham Lincoln to George W. Bush*. New York: Hofstra University, 2011, s. 143. ISBN 978-161-3246-559.

privilege se ovšem týká především nepředložení zvoleného důkazního materiálu u soudu. Výsada byla poprvé formálně použita v roce 1953 v případě *United States v. Reynolds*, ten se tak de facto stal podkladem pro budoucí aplikace³⁹.

Rozell a Sollenberger definují druh dokumentů, na které se může výsada *executive privilege* přijatelně vztahovat – jedná se o komunikace osob, které se osobně podílí na poradenství v prezidentově rozhodovacím procesu. I v takovém případě má však Kongres právo informace nárokovat, prokáže-li jejich potřebnost a nedostupnost jinou cestou⁴⁰. Vedle precedentních použití *executive privilege* lze za zásadní a formativní považovat rozhodnutí Nejvyššího soudu Spojených států amerických *United States v. Nixon*, které připouští existenci a opodstatněnost podobné výsady. „Prezident spolu s těmi, kdo mu asistují, musí mít volnost v procesu utváření politik a činění rozhodnutí prozkoumávat alternativy způsobem, ke kterému by řada z nich nebyť důvěrnosti svých vyjádření nebyla ochotna“⁴¹. Tento argument ovšem nepotvrzuje výsadu jako absolutní či bezvýhradně poskytující imunitu vůči soudnímu procesu. Vztaženo na Sartoriho vidění exekutivy ve Spojených státech se spíše jedná o uznání oddělenosti složek moci ve státě a tedy faktu, že exekutiva pro své reálné fungování předpokládá diskrétnosti potřebuje. Ten však nesmí mít nezpochybnitelný charakter, jaký například nachází Arthur M. Schlesinger u chápání *executive privilege* prezidentem Nixonem⁴².

Na tomto místě je ovšem nutné rozlišit výsadu důvěrné komunikace prezidenta a výsadu důvěrného poradního procesu.⁴³ Původcem tohoto rozlišení je formálně opět

³⁹ FISHER, Louis. The State Secrets Privilege: Relying on Reynolds. *Political Science Quarterly* [online]. 2007, **122**(3), 386 [cit. 2016-03-10]. DOI: 10.1002/j.1538-165X.2007.tb00603.x. ISSN 00323195. Dostupné také z: http://www.loc.gov/law/help/usconlaw/pdf/PSQ_122_3_Fisher.pdf.

⁴⁰ ROZELL, Mark J. a MITCHEL A. SOLLENBERGER. Executive Privilege and the Unitary Executive Theory in the George W. Bush Administration. In: THURBER, James A. (ed.). *Rivals for power: presidential-congressional relations*. United States of America: Rowman & Littlefield Publishers, 2009, s. 211. ISBN 978-144-2200-197.

⁴¹ Se zněním rozsudku bez účasti soudce Rehnquista souhlasilo všech osm zbývajících soudců. Dostupné z U.S. SUPREME COURT. *United States v. Nixon: No. 73-1766* [online]. July 24, 1974 [cit. 2016-04-20]. Dostupné z: <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/418/683/case.html>. 418 U.S. 683.

⁴² SCHLESINGER, Arthur M., ref. 32, s. xvi

⁴³ V originále se jedná o *presidential communications privilege* a *deliberative process privilege*.

usnesení soudu, které bylo vydáno v srpnu 1997 v kontextu zadržování dokumentů požadovaných pro vyšetřování pochybení, kterých se měl dopustit tehdejší ministr zemědělství za vlády Billa Clintona Alphonso M. Espy. Federální odvolací soud ve Washingtonu⁴⁴ uvedl, že ačkoliv Bílý dům *executive privilege* nárokoval ve smyslu první výsady, tedy prezidentových komunikací, zadržované informace mají obvykle širší záběr. Výsada důvěrného poradního procesu tak obecně chrání konzultace a rozhodovací procesy vedoucích pracovníků exekutivy⁴⁵. Rozdíly v šíři okruhu osob pod záštitou *executive privilege* se tak de facto odvíjejí od toho, v jakém poměru jsou tyto dvě výsady zastoupeny z pohledu dané administrativy.

⁴⁴ V kontextu Spojených států je důležité mít na paměti existenci dvou paralelních soudních systémů, tedy státní soudy a soudy federální, které jsou plně propojeny až v nejvyšší instanci – tedy v Nejvyšším soudu Spojených států. Citované soudní rozhodnutí bylo učiněno jedním ze soudů federální soustavy, konkrétně pro obvod s názvem *District of Columbia*, jehož název se obvykle nepřekládá.

⁴⁵ UNITED STATES COURT OF APPEALS, DISTRICT OF COLUMBIA CIRCUIT. *In re Sealed Case: No. 96-3124* [online]. August 29, 1997, s. 3-4 [cit. 2016-04-20]. Dostupné také z: http://www.slksf.com/pdfs/In_re_Sealed_Case.pdf. 121 F.3d 729, 326 U.S.App.D.C. 276.

2 Historické kořeny *executive privilege*

Samotný pojem je relativně nový, coby slovní spojení vzniká až v roce 1958⁴⁶. Čistě z hlediska názvosloví by tak bylo možné o *executive privilege* hovořit až od administrativy třicátého čtvrtého prezidenta Spojených států Dwighta Eisenhowera. Prezident Eisenhower vyniká jak počtem nárokování *executive privilege*, tak co do šíře zahrnutých osob majících toto výsadní právo k utajování informací – za jeho administrativy byla výsada uplatněna více jak čtyřicetkrát, podle prezidenta navíc náležela všem členům exekutivy⁴⁷. Jak uvádí Schlesinger, prezidenti již dříve prohlašovali svá jednání se svými poradci a členy kabinetu za důvěrná, koncept poskytnutí privilegia celému byrokratickému aparátu exekutivy se však objevil až u Eisenhowera⁴⁸. Samotný precedent však již v devadesátých letech osmnáctého století vytvořil George Washington. Případ se konkrétně týkal nešikovně vedené vojenské expedice proti indiánským domorodým obyvatelům v listopadu 1791, a ačkoliv se prezident rozhodl s Kongresem ohledně poskytnutí informací spolupracovat, kabinet mu jednomyslně posvětil ústavně dané právo tak neučinit, je-li to ve veřejném zájmu⁴⁹. To inspirovalo mnohé Washingtonovy nástupce, kteří se na tuto výsadu exekutivy s různou úspěšností odvolávali napříč historií Spojených států.

To, že *executive privilege* nebude sloužit k zahlazování těch méně šťastných momentů vládnutí, tvrdil ve svém vyjádření z roku 1973 i Richard M. Nixon. Zároveň uvedl, že výsada nebude nárokována bez prezidentova zvláštního povolení⁵⁰. V ještě dřívějším memorandu k vedoucím vládních ministerstev a agentur z 12. března 1969

⁴⁶ BERGER, Raoul. *Executive Privilege: A Constitutional Myth*. Cambridge: Harvard University Press, 1974, xvi, s. 1. ISBN 06-742-7425-3.

⁴⁷ ROZELL, Mark J. *Congressional Testimony* [online]. November 6, 2001 [cit. 2016-04-17]. Dostupné z: http://www.fas.org/sgp/congress/2001/110601_rozell.html.

⁴⁸ SCHLESINGER, Arthur, ref. 32, s. 159

⁴⁹ ROZELL, Mark J., ref. 3, s. 1070

⁵⁰ NIXON, Richard. Statement About Executive Privilege. In: Gerhard PETERS and John T. WOOLLEY. *The American Presidency Project* [online]. Santa Barbara: University of California, March 12, 1973, ©1999-2016 [cit. 2016-04-18]. Dostupné z: <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/index.php?pid=4137&st=nixon&st1=executive+privilege>.

prezident Nixon dokonce předložil pět bodů jak postupovat, pokud si Kongres exekutivní informace vyžádá – vznik nároku na *executive privilege* podle něj posuzuje ministr spravedlnosti⁵¹, finální rozhodnutí o jeho použití ale náleží prezidentovi⁵². Věhlas aféry *Watergate* může budít dojem, že Richard M. Nixon byl jakýmsi průkopníkem aplikace *executive privilege*. Podle zprávy Knihovny Kongresu z března 1973, přejeté autory Normanem Dorsenem a Johnem H. F. Shattuckem, bylo ovšem už od roku 1952 *executive privilege* nárokováno celkem čtyřicet devětkrát, což je víc jak dvojnásobek všech předchozích případů⁵³. Z toho lze vyvodit, že užití *executive privilege* v kontextu moderního prezidentství bylo frekventované ještě před Nixonovou administrativou. Význam použití výsady v kontextu kauzy *Watergate* je dán především následovnou a ve Spojených státech spíše výjimečnou hrozbou impeachmentu prezidenta⁵⁴, které Nixon čelil rezignací ještě před samotným hlasováním Sněmovny.

2.1 Formativní moment: *United States v. Nixon*

„Pokud to dělá prezident, není to protizákonné.“

Richard Nixon, květen 1977⁵⁵

Richard Nixon nebyl prvním prezidentem, kterému hrozilo odebrání funkce. Procedura impeachmentu se v jeho případě nedostala ani tak daleko, jako tomu bylo v roce 1868 u prezidenta Andrewa Johnsona.⁵⁶ Jak bylo již zmíněno, soudní moc ústy

⁵¹ Zatímco většina ministrů jsou tzv. *secretaries*, post ministra spravedlnosti má název *United States Attorney General*. Všichni pak stojí v čele ministerstev, tzv. *departments*. Například ministr obrany je pak *Secretary of Defense* v čele *Department of Defense*.

⁵² Memorandum (1969) vychází spolu s citovaným vyjádřením Richarda M. Nixona (1973) a je součástí uvedeného zdroje. Dostupné z NIXON, Richard, ref. 50

⁵³ DORSEN, Norman a John H. F. SHATTUCK. Executive Privilege, the Congress and the Courts. *Ohio State Law Journal* [online]. 1974, 35(1), 3 [cit. 2015-10-28]. Dostupné z: http://heinonlinebackup.com/hol-cgi-bin/get_pdf.cgi?handle=hein.journals/ohslj35§ion=10.

⁵⁴ Impeachment prezidenta je postup zproštění úřadu, o kterém hlasuje Sněmovna. Prezident je poté de facto souzen před Senátem pod dohledem předsedy Nejvyššího soudu Spojených států amerických.

⁵⁵ FROST, David P. 'I have impeached myself': Edited transcript of David Frost's interview with Richard Nixon broadcast in May 1977. In: FROST, David P. THE GUARDIAN. *The Guardian* [online]. September 7, 2007 [cit. 2016-04-17]. Dostupné z: <http://www.theguardian.com/theguardian/2007/sep/07/greatinterviews1>.

⁵⁶ Ten nakonec unikl o jeden hlas při hlasování Senátu.

Nejvyššího soudu v případě *United States v. Nixon* poprvé formálně uznala potřebnost výsady zachování důvěrnosti materiálů odvozené od výkonu prezidentovy funkce. Co je ale možná ještě důležitější – jednalo se o první takový případ, kdy opozice Kongresu eskalovala až na půdu Nejvyššího soudu, kde prezident spor prohrál. Aféra *Watergate* se tak nesmazatelně zapsala do dějin americké politiky jako jeden z největších politických skandálů moderní doby.

V sobotu 17. června 1972 se do sídla Demokratické strany v komplexu *Watergate* ve Washingtonu, D.C. vloupala pětice mužů. Skupina do budovy vnikla za účelem instalace odposlechů. Rozsáhlé vyšetřování odhalilo spojitost s republikánským Výborem pro znovuzvolení prezidenta Nixona, organizátor Nixonovy prezidentské volební kampaně John Mitchell⁵⁷ ovšem jakýkoliv podíl na operaci popřel. Klíčovou roli pak sehrál dopis, který bývalý pracovník CIA a jeden z podezřelých James McCord v březnu následujícího roku napsal a předal soudci svého procesu. Tím byl John Sirica, tedy ten samý soudce, který prezidentu Nixonovi později nařídil zpřístupnit nahrávky konverzací v Oválné pracovně Bílého domu. Dopis obsahoval několik průlomových tvrzení. McCord soudce informoval o politickém tlaku na souzené, kteří měli přiznat svoji vinu a zachovat tak mlčení. Upozornil mimo jiné také na křivé přísahy a na existenci dalších aktérů v kauze *Watergate*, které vyšetřování záměrně neidentifikovali. Operace *Watergate* podle McCorda navíc nebyla operací CIA. Zároveň soudce požádal o soukromý rozhovor – svědectví před porotou se totiž odehrává za přítomnosti federálních prokurátorů, tedy zaměstnanců Ministerstva spravedlnosti⁵⁸.

Kauza neunikla pozornosti veřejnosti, z novinářů se na ni soustředili zejména redaktor deníku *The Washington Post* Bob Woodward a jeho kolega Carl Bernstein, kteří spolupracovali s anonymním informátorem.⁵⁹ Deník o spojitosti mezi Nixonovou volební kampaní a pachateli vloupání do komplexu *Watergate* informoval od června

⁵⁷ John Mitchell byl před působením v tomto výboru ministrem spravedlnosti v Nixonově administrativě od ledna 1969 do března 1972.

⁵⁸ Přepis i originál citovaného dopisu z 19. března 1973 dostupný na MCCORD, James. [*Letter from James W. McCord to Judge John Sirica*] [online]. Rockville, Maryland 20850. March 19, 1973 [cit. 2016-03-28]. Dostupné z: <http://watergate.info/1973/03/19/mccord-letter-to-judge-sirica.html>.

⁵⁹ Tím byl tehdejší náměstek ředitele FBI Mark Felt. Totožnost tohoto zdroje byla odhalena veřejnosti v roce 2005, tedy více jak třicet let od Nixonovy rezignace v srpnu 1974.

hned několikrát⁶⁰, Richard Nixon nicméně 7. listopadu 1972 v prezidentských volbách přesvědčivě zvítězil. Během vyšetřování vloupání ovšem jeden z důkazů budil větší pozornost než ostatní – nahrávky některých konverzací prezidenta Nixona⁶¹ zřejmě mohly objasnit zásadní nesrovnalosti v případě. Požadavek na poskytnutí pásek přišel od senátního výboru, ale i od zvláštního prokurátora Archibalda Coxe. Toho v květnu 1973 jmenoval ministr spravedlnosti Elliot L. Richardson a zároveň jej pověřil napadnout jakékoliv nárokování *executive privilege* ohledně nahrávek. Nixon záznamy vydat odmítl a Cox na pokyn velké poroty požádal o soudní příkaz, který zmiňovaný soudce Sirica podepsal 26. července 1973. Na ten Nixon odmítavě argumentoval tím, že mu *executive privilege* dává právo k utajování informací, jejichž odhalení by nebylo v zájmu veřejnosti – porušení této výsady by podle něj narušilo doktrínu dělby moci⁶². Argument veřejného zájmu pro obhájení pravomoci nad rámec ústavy pak odpovídá zmíněné teorii správcovství.

V roce 1948, kdy byl Richard Nixon kongresmanem, ovšem takové právo prezidenta za samozřejmé nepovažoval. V dubnu 1948 probíhala ve Sněmovně debata ohledně odmítnutí prezidenta Trumana vydat plné znění memoranda FBI požadovaného pro jedno z vyšetřování neamerických aktivit. Richard Nixon se vyjádřil proti tomuto postupu neumožňujícímu Kongresu zpochybnit prezidentovo rozhodnutí. Kongres měl podle něj právo posuzovat takovéto odepření informací, které potřeboval pro vedení vyšetřování⁶³. Tyto dva konfliktní postoje jednoho člověka znázorňují kompetenční spor obou institucí, které za svého života reprezentoval. V případě aplikace *executive privilege* v kauze *Watergate* je ovšem argumentace prezidenta Nixona zkalena faktem, že měl co skrývat.

⁶⁰ THE WATERGATE STORY. *The Washington Post: WP POLITICS* [online]. ©1996-2016 [cit. 2016-03-28]. Dostupné z: <http://www.washingtonpost.com/wp-srv/politics/special/watergate/timeline.html>.

⁶¹ Jednalo se o celkem osm nahrávek vybraných setkání a telefonických konverzací, které se udály v Nixonově pracovních mezi 20. červnem 1972 a 15. dubnem 1973. Dostupné z CARALEY, Demetrios a Frances PENN. Separation of Powers and Executive Privilege: The Watergate Briefs. *Political Science Quarterly* [online]. 1973, **88**(4), 582 [cit. 2016-03-08]. Dostupné také z: <http://www.jstor.org/stable/2148163>.

⁶² CARALEY, Demetrios a Frances PENN, ref. 61, s. 583-585

⁶³ DORSEN, Norman a John H. F. SHATTUCK, ref. 53, s. 2

V říjnu 1973 byl Cox zbaven funkce, rezignaci podal ministr spravedlnosti Richardson. V návaznosti na nevoli veřejnosti byl Nixon nucen jmenovat nového speciálního prokurátora, tím byl Leon Jaworski. Prezident také poskytl část požadovaných nahrávek, soudce Sirica tento krok ovšem nepovažoval za dostatečný. Odvolání se k Nejvyššímu soudu Nixonovi přineslo odmítnutí rozsahu *executive privilege*, jaký prezident prezentoval.⁶⁴ Tři články impeachmentu vytvořené Soudním výborem Sněmovny dne 27. července 1974 nakonec nenašly uplatnění, prezident totiž 9. srpna 1974 na úřad rezignoval.

3 Kompetenční otázka: diskretnost exekutivy vs. právo Kongresu vyšetřovat

Práce v Kongresu je organizována do výborů⁶⁵, ty lze rozdělit na čtyři typy: stálé, zvláštní, společné a dohodovací. Dohodovací výbory jsou zřizovány dočasně za účelem odstraňování rozdílů mezi sněmovním a senátním návrhem zákona⁶⁶. Výbory zpravidla poměrem svých členů kopírují stranické zastoupení v dané komoře Kongresu. Právě skrze výbory také Kongres primárně plní svoji dohlížecí funkci⁶⁷, která patří mezi zmiňované *implied powers*. Každá z komor má možnost zahájit vyšetřování skrze autorizaci rezoluce, která je rámcem pro rozsah šetření i pro předpokládaný výsledek. Čistě za účelem vyšetřování některé konkrétní otázky bývají zřizovány zvláštní

⁶⁴ Toto rozhodnutí Nejvyššího soudu bývá obvykle uváděno jako první formální soudní uznání *executive privilege* jakožto nezbytného derivátu výkonných pravomocí prezidenta. Pro úplnost se ovšem hodí zmínit, že už usnesení federálního odvolacího soudu v případě *Nixon v. Sirica* z října 1973 zmiňovalo předpoklad důvěrnosti prezidentových komunikací, který ale může být překonán, pokud jsou informace pro vyšetřování průkazně nepostradatelné. Celé vyjádření soudu dostupné z UNITED STATES COURT OF APPEALS, DISTRICT OF COLUMBIA CIRCUIT. *Nixon v. Sirica: Nos. 73-1962, 73-1967 and 73-1989* [online]. October 25, 1973 [cit. 2016-03-10]. Dostupné také z: <http://openjurist.org/487/f2d/700/nixon-v-j-sirica-united-states>. 487 F.2d 700.

⁶⁵ Přehled v současnosti existujících stálých výborů (*Standing Committees*), zvláštních výborů (*Special and Select Committees*) a výborů společných Sněmovně a Senátu (*Joint Committees*) je dostupný na oficiálním webu Kongresu: Committees of the U.S. Congress. *CONGRESS.GOV* [online]. [cit. 2016-02-22]. Dostupné z: <https://www.congress.gov/committees>.

⁶⁶ JANDA et al., ref. 1, s. 228-228

⁶⁷ Tzv. *congressional oversight*.

výbory⁶⁸. V kontextu fungování amerického Kongresu je také třeba zohlednit konkrétní podobu bipartismu, tedy systému dvou stran, která ve Spojených státech amerických funguje. Jak uvádí český profesor politologie Miroslav Novák, dvě hlavní americké politické strany – Demokratická a Republikánská strana – nestaví na pevném ideologickém či sociálním základě. Jelikož platí úplná svoboda hlasování, prezident si ani v situaci, kdy je lídrem většinové strany v Kongresu, nemůže být jistý plnou podporou, která se tak odvíjí od konkrétních řešených otázek. Tento koncept pak podle profesora Nováka odpovídá „pružnému“ (flexibilnímu) bipartismu Maurice Duvergera⁶⁹. V zásadě tak tento rys stranického fungování může představovat další z pojistek proti koncentraci moci.

Mezi nástroje snahy Kongresu o vlastní informovanost pak patří možnost předvolání (*subpoena power*) a následného slyšení (*hearing*), to může být vedeno k problematice tvořené legislativy, ale také ve smyslu supervize nad korupčními aktivitami či zneužitím moci, jak tomu bylo například u *Watergate*⁷⁰. Nevyhovění předvolání či neposkytnutí požadovaných materiálů danému výboru může vyústit v hlasování obou komor o pohrdání Kongresem (*Contempt of Congress*). Takovéto odmítnutí spolupráce s Kongresem může mít za následek pokutu až ve výši sta tisíc amerických dolarů a odnětí svobody až na jeden rok⁷¹. Sněmovna navíc disponuje právem impeachmentu, formálně tak může obžalovat prezidenta, viceprezidenta, soudce a jiné úředníky na federální úrovni. Senát pak vystupuje jako soud, pro uznání viny je potřeba souhlas dvou třetin přítomných senátorů⁷². Důvody ke sněmovní obžalobě jsou vyjmenované

⁶⁸ A History of Notable Senate Investigations. *United States Senate* [online]. [cit. 2016-03-28]. Dostupné z: <http://www.senate.gov/artandhistory/history/common/briefing/Investigations.htm>.

⁶⁹ NOVÁK, Miroslav a Lubomír BROKL. *Úvod do studia politiky*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2011, s. 572. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-7419-052-0.

⁷⁰ Investigations & Oversight. UNITED STATES HOUSE OF REPRESENTATIVES. *History, Art and Archives* [online]. [cit. 2016-03-28]. Dostupné z: <http://history.house.gov/Institution/Origins-Development/Investigations-Oversight/>.

⁷¹ DOLAN, Alissa M. a Todd GARVEY. *Congress's Contempt Power and the Enforcement of Congressional Subpoenas: History, Law, Practice, and Recent Developments* [online]. Washington D. C.: Congressional Research Service, May 8, 2014, s. 18 [cit. 2016-04-17]. CRS Report for Congress, RL34097. Dostupné také z: <https://www.fas.org/sgp/crs/misc/RL34097.pdf>.

⁷² JANDA et al., ref. 1, s. 217

v článku II oddílu 4 Ústavy, jsou jimi velezrada, úplatkářství, nebo jiné těžké zločiny a trestné činy⁷³.

Střety mezi exekutivou a Kongresem ohledně přístupu k informacím jsou obsahově různorodé, společným prvkem je ale mnohdy podtext konkurence kompetencí. *Executive privilege* se totiž svou podstatou střetává s pravomocí Kongresu vyšetřovat (*power to investigate*), která s výsadou exekutivy informace zadržovat paradoxně sdílí fakt, že ji Ústava Spojených států rovněž explicitně nezmiňuje.⁷⁴ Opět je tedy nutné obrátit se na třetí moc ve státě, tedy tu soudní, zastoupenou Nejvyšším soudem Spojených států. Ten informovanost Kongresu jako podmínku pro jeho fungování zmiňuje například v případě *McGrain v. Daugherty* z roku 1927 „legislativa nemůže vydávat právní předpisy moudře a účinně při absenci informací k okolnostem, které má právní předpis ovlivnit či změnit...“⁷⁵.

3.1 Kongres a *Freedom of Information Act*

Z hlediska dostupnosti informací je jedním z nejvýznamnějších legislativních dokumentů Zákon o svobodném přístupu k informacím (*Freedom of Information Act*)⁷⁶, který prezident Lyndon B. Johnson schválil v červenci 1966 s účinností od následujícího roku. Prezident Johnson ve svém vyjádření k podpisu zákona uvedl, že nesdílí obavy některých ohledně toho, že jeho výklad bude mít za cíl narušovat vládní operace. Zároveň ovšem upozornil, že „vládní úředníci spolu musí mít možnost komunikovat v plném rozsahu a otevřeně, bez publicity“⁷⁷. K zákonu od doby jeho

⁷³ UNITED STATES OF AMERICA, ref. 13

⁷⁴ Pravomocí Kongresu se týká článek I Ústavy.

⁷⁵ U.S. SUPREME COURT. *McGrain v. Daugherty: No. 28* [online]. January 17, 1927 [cit. 2016-02-20]. Dostupné také z: <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/273/135/case.html>. 273 U.S. 135.

⁷⁶ Zákon je známý pod zkratkou FOIA.

⁷⁷ JOHNSON, Lyndon B. Statement by the President Upon Signing the "Freedom of Information Act.". In: Gerhard PETERS and John T. WOOLLEY. *The American Presidency Project* [online]. Santa Barbara: University of California, July 4, 1966, ©1999-2016 [cit. 2016-04-17]. Dostupné z: <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/?pid=27700>.

vzniku přibylo několik dodatků, sami prezidenti se však několikrát snažili modifikovat rozsah dokumentů zpřístupněných veřejnosti.⁷⁸

V návaznosti na aféru *Watergate* vznikl v roce 1974 návrh na posílení Zákona o svobodném přístupu k informacím skrze dodatky. Ty se prezident Ford chystal podepsat, objevily se ale hlasy varující před úniky informací, tuto obavu vyjádřili především tehdejší šéf štábu Bílého domu Donald Rumsfeld a jeho zástupce Richard Cheney.⁷⁹ Dodatky k Zákonu o svobodném přístupu k informacím podle nich příliš zpřístupňovaly prezidentova jednání. Obzvláště pak Cheney vyvíjel snahy ochránit Fordovo prezidentství před celou sérií zákonů pro otevřenější vládnutí přijímaných Kongresem. Ten nicméně prezidentovo veto přehlasoval a dodatky vstoupily v platnost⁸⁰.

Co je ovšem z hlediska přístupnosti materiálů podstatné – zákon vymezuje celkem devět výjimek⁸¹, kdy je utajování informací ospravedlněné, neboť:

1. Vládní nařízení záležitosti výslovně označí za vyžadující utajení v zájmu národní bezpečnosti či zahraniční politiky;
2. Souvisí čistě s vnitřními personálními pravidly a praktikami agentury;
3. Jsou ze zveřejnění výslovně vyňaty zákonem;
4. Jsou obchodními tajemstvími, obchodními či finančními informacemi obdrženy od fyzické osoby a jsou výsadního či důvěrného charakteru;
5. Jedná se o memoranda mezi agenturami či v rámci agentury, nebo o dopisy, které by ze zákona, v případě sporu s danou agenturou, nebyly dostupné jiné straně, nežli další agentuře;

⁷⁸ Myšlenka je rozvedena v podkapitole 4.3.

⁷⁹ Znamější jako Dick Cheney. Oba později působili v administrativě George W. Bushe, Rumsfeld od ledna 2001 do prosince 2006 jako ministr obrany a Cheney po obě Bushova funkční období jako viceprezident.

⁸⁰ WARSHAW, Shirley Anne. *The co-presidency of Bush and Cheney*. Stanford, Calif.: Stanford Politics and Policy, 2009, s. 160. ISBN 978-0-8047-5818-5.

⁸¹ THE UNITED STATES CONGRESS. *The Freedom of Information Act and amendments of 1974*. Washington, D.C.: U.S. Government Printing Office [online]. 1975, s. 10. 94th Congress: Joint Committee Print. 5 U.S.C. § 552. [cit. 2016-04-03]. Dostupné také z: http://www.loc.gov/rr/frd/Military_Law/pdf/FOIA-1974.pdf.

6. Jedná se o záznamy osobního, lékařského či obdobného charakteru, jejichž odtajnění by zjevně znamenalo neodůvodněný zásah do soukromí;
7. Jde o záznamy ohledně vyšetřování, které byly shromážděny pro policejní orgány, vyjma rozsahu, který je ze zákona přístupný jiné straně, nežli další agentuře;
8. Jsou obsaženy v nebo se vztahují k vyšetřovací zprávě, provozní zprávě či zprávě o stavu připravené agenturou, jejím jménem či k jejímu použití, přičemž agentura odpovídá za regulaci či dozorování finančních institucí;
9. Jedná se o geologická či geofyzikální data týkající se studní, včetně map.

Body se podle webu Ministerstva zahraničí Spojených států amerických týkají získávání informací od federálních agentur, nezpřístupňují tak veřejnosti archivy Kongresu, soudů, ani místních agentur. Kongres navíc vymezil ještě tři oblasti, které se týkají národní bezpečnosti a policejních orgánů, a jsou tak pod speciální ochranou⁸². Podoba mechanismu, jakým se má řídit odpověď na žádost o informace spadající do jedné z těchto oblastí, pak závisí na exekutivě. Náhled do této praxe přináší například memorandum k dodatkům k zákonu z roku 1986, jehož autorem je tehdejší ministr spravedlnosti Edwin Meese. Podle tohoto dokumentu je totiž v případě vyžádání takových informací stanovena odpověď, že neexistují žádné záznamy odpovídající žádosti⁸³. Jak v roce 1985 konstatoval Louis Fisher, zákon navzdory svému záměru může sloužit jako nástroj k odpírání informací jednotlivým členům Kongresu⁸⁴. Právě Kongres, veřejnost i soudy pak podle Arthura M. Schlesingera „...často nemají důvěru ve vlastní informovanost a úsudek a nechají se snadno zastrašit vládní autoritou“⁸⁵.

⁸² The Freedom of Information Act. U.S. DEPARTMENT OF STATE. *U.S. Department of State: Freedom of Information Act* [online]. January 11, 2016 [cit. 2016-04-17]. Dostupné z: <https://foia.state.gov/Learn/FOIA.aspx>.

⁸³ MEESE III, Edwin. UNITED STATES OF AMERICA. Department of Justice. Attorney General's Memorandum on the 1986 Law Enforcement Amendments to the Freedom of Information Act. In: *U.S. Department of Justice Archive* [online]. Washington (D.C.): U.S. Department of Justice, December 1987, Updated: October 2015 [cit. 2016-04-19]. Dostupné z: <https://www.justice.gov/archive/oip/86agmemo.htm>.

⁸⁴ FISHER, Louis. *Constitutional conflicts between congress and president*. Rev. ed. Princeton: Princeton University Press, 1985, s. 218. ISBN 0691076804.

⁸⁵ SCHLESINGER, Arthur M., ref. 32, s. xi

3.2 Nejvyšší soud Spojených států amerických

Všech devět soudců Nejvyššího soudu Spojených států amerických je schvalováno Senátem na návrh prezidenta. Za normálních okolností soudci v úřadu zůstávají doživotně, což obvykle znemožňuje aktuální hlavě státu z větší části obsadit Nejvyšší soud osobami, které vyhovují jeho politické linii. Ale ani pokud by se tak stalo, neznamená to automaticky výhodu na straně prezidenta, což dokládá případ prezidenta Nixona v kontextu *United States v. Nixon*. Nixon měl příležitost jmenovat do Nejvyššího soudu hned čtyři své kandidáty. Zatímco předseda Nejvyššího soudu Warren Burger a soudci Lewis F. Powell a William Rehnquist⁸⁶ byli Senátem schváleni, Harry Blackmun byl Nixonem nominován až jako náhrada za dva Senátem odmítnuté kandidáty.⁸⁷ Značně konzervativní Rehnquist se pak ve zmiňovaném případě *United States v. Nixon* na rozhodnutí soudu vůbec nepodílel, Blackmun si postupně osvojil liberální postoje a proti Nixonově nárokování *executive privilege* se v jednomyslném rozhodnutí vyslovilo nakonec všech osm soudců.

Čtyři prezidentem jmenované osoby ani tak netvoří většinu, tuto skutečnost je ovšem nutno posoudit také ve světle tzv. pravidla čtyř (*rule of four*). Má-li se Nejvyšší soud případem zabývat, musí se pro něj dle tohoto pravidla vyslovit alespoň čtyři z devíti soudců⁸⁸. Instrukce v principu apolitická se navíc řešení sporů dvou zbývajících složek moci ve státě vyhýbá. Nejvyšší soud de facto omezuje sebe sama selekcí případů, kterými se vůbec bude zabývat a které je naopak vhodnější řešit mimo půdu Nejvyššího soudu. Touto problematikou se zabývají tzv. doktríny o přístupu (*doctrines of access*), které tvoří kostru mimo jiné pro posuzování politických otázek, o kterých soudu

⁸⁶ William Rehnquist působil v Nejvyšším soudu jako jeden z osmi soudců mezi lety 1972-1986. Předsedou Nejvyššího soudu byl jmenován v roce 1986 Ronaldem Reaganem a ve funkci setrval až do roku 2005.

⁸⁷ Nixonovy nominace jsou výjimečné spíše tímto zamítnutím, než počtem. Bylo to poprvé od roku 1930, kdy Senát neschválil prezidentova kandidáta. V počtu jmenovaných soudců pak drží prvenství Franklin Roosevelt, mezi lety 1937-1943 bylo Senátem schváleno devět jeho kandidátů. Přehled výsledků nominací dostupný na Supreme Court Nominations, present-1789. *United States Senate* [online]. [cit. 2016-03-27]. Dostupné z: <http://www.senate.gov/pagelayout/reference/nominations/Nominations.htm>.

⁸⁸ MEINHOLD, Stephen S. a David W. NEUBAUER. *Judicial Process: Law, Courts, and Politics in the United States*. Boston, MA: Wadsworth Cengage Learning, 2013, s. 431. ISBN 11-113-5756-0.

nepřísluší rozhodovat⁸⁹. Navzdory existenci těchto doktrín ovšem není jasná definice politické otázky, věc tak záleží na úsudku konkrétní formace soudců Nejvyššího soudu, na jejich vlastní interpretaci článku III Ústavy a toho, co podle nich dělá záležitost politickou. Autoři Stephen S. Meinhold a David W. Neubauer uvádějí, že za oblasti, kde lze argumentovat politickou otázkou, lze považovat především národní bezpečnost a zahraniční vztahy⁹⁰. Národní bezpečnost je ovšem také oblastí, která bývá uznávána jako legitimní pro nárokování *executive privilege*.⁹¹ Z této kombinace vyplývá nebezpečný teoretický scénář, že prezident v případě napadení výsady odůvodní její použití ochranou národní bezpečnosti a Nejvyšší soud se záležitostí jakožto politickou otázkou odmítne zabývat.⁹²

Nominační proces soudců vyžaduje, aby prezident při sledování svých cílů zároveň anticipoval reakci Senátu. Studie vlivů na výběr kandidátů na pozice v Nejvyšším soudu od autorů Bryona J. Moraskiho a Charlese R. Shipana analyzuje, do jaké míry bude prezident za různých okolností omezen potřebou senátní confirmace. Text zjednodušeně řečeno vyhodnocuje ideologické pozadí nominace ze strany prezidenta, jakou funkci bude jedinec plnit v rámci konkrétního složení soudu, ale také mimo jiné nakolik se prezident a Senát shodují na ideologické inklinaci Nejvyššího soudu. Například zmiňovaný výrazně konzervativní William Rehnquist byl Senátem schválen v roce 1986 na návrh prezidenta Raegana a získal předsednictví Nejvyššího soudu. V roce 1988 už byl Reaganovým kandidátem na volnou pozici v Nejvyšším soudu umírněnější Anthony Kennedy⁹³, Republikánská strana totiž ztratila většinu v Senátu.⁹⁴

⁸⁹ MEINHOLD, Stephen S. a David W. NEUBAUER, ref. 88, s. 419-426

⁹⁰ MEINHOLD, Stephen S. a David W. NEUBAUER, ref. 88, s. 426

⁹¹ Vedle uvedené Rozellovy definice toto zaznělo i v rozhodnutí Nejvyššího soudu v případě *United States v. Nixon* „při absenci tvrzení o potřebě chránit tajné vojenské a diplomatické záležitosti či citlivé otázky národní bezpečnosti není důvěrnost prezidentových komunikací výrazněji narušena zpřístupněním materiálů trestnímu soudu za zvýšené ochrany neveřejné inspekce, a jakákoliv absolutní výsada exekutivy pod článkem II Ústavy by jasně vstupovala do konfliktu s funkcí soudů dle Ústavy“. Vyjádření soudu dostupné z U.S. SUPREME COURT, ref. 41

⁹² Ačkoliv tedy Nejvyšší soud nemusí v tomto případě fungovat jako pojistka, stále je tu možnost impeachmentu.

⁹³ MORASKI, Bryon J. a Charles R. SHIPAN. The Politics of Supreme Court Nominations: A Theory of Institutional Constraints and Choices. *American Journal of Political Science* [online]. 1999, 43(4), 1075-

Není obvyklé, aby spor Kongresu s prezidentem ohledně *executive privilege* řešil Nejvyšší soud, který je zde rozebrán především pro své výjimečné postavení poslední pojistky soudní moci, jako tomu bylo v Nixonově případě. Posouzení oprávněnosti konkrétního použití výsady ve většině případů spadá do jurisdikce soudu federální úrovně. Takovýto soud sehrál roli v kauze odvolání a nahrazení federálních prokurátorů prezidentem Georgem W. Bushem v prosinci 2006.⁹⁵ Soudní výbory Sněmovny a Senátu byly 28. června 2007 informovány, že jimi vyžádané dokumenty, týkající se propuštění prokurátorů, dle pokynů prezidenta podléhají *executive privilege*. Soudní výbor Sněmovny podal věc k soudu, který rozhodl ve prospěch iniciativy Kongresu. Poradkyně Bílého domu v právních otázkách Harriet Miers a ředitel kanceláře Bílého domu Joshua B. Bolten byli podle soudního vyjádření povinni svědčit a také poskytnout dokumenty, na které se vydání *executive privilege* nevztahovalo. Podle zprávy Kongresového centra pro výzkum nakonec k definitivnímu rozhodnutí ve věci samé nedošlo, protože strany dospěly k dohodě v březnu 2009 – některé požadované dokumenty byly výboru poskytnuty a Harriet Miers podala svědectví za zvýšených bezpečnostních opatření⁹⁶. Nelze pominout, že na dohodě na jaře 2009 se podílel již nový Kongres, který své funkční období zahajoval 3. ledna 2009. Poskytnuté dokumenty prokázaly politický podtext odvolání federálních prokurátorů⁹⁷, tedy důvody, které zmiňovaný Ronald J. Krotoszynski uvádí jako nepřipustné.

1090 [cit. 2016-03-10]. DOI: 10.2307/2991818. ISSN 00925853. Dostupné také z: <http://www.jstor.org/stable/2991818?origin=crossref>.

⁹⁴ Ve volbách do Senátu v roce 1986 získali převahu v Senátu demokraté s 55 křesly.

⁹⁵ Původní počet propuštěných se za následující měsíce ještě navýšil. Jak uvedl deník *The Washington Post* v březnu 2007, právní experti a bývalí prokurátoři tento krok označovali za bezprecedentní. Ačkoliv už prezident Clinton plošně nahradil téměř všechny federální prokurátory při nástupu do úřadu, Bush jich sedm odvolal v polovině svého funkčního období. Dostupné z EGGEN, Dan a Paul KANE. Gonzales: 'Mistakes Were Made': But Attorney General Defends Firings of Eight U.S. Attorneys. In: THE WASHINGTON POST COMPANY. *The Washington Post* [online]. March 14, 2007 [cit. 2016-04-17]. Dostupné z: http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2007/03/13/AR2007031300776_pf.html.

⁹⁶ DOLAN, Alissa M. a Todd GARVEY. *Presidential Claims of Executive Privilege: History, Law, Practice, and Recent Developments* [online]. Washington DC: Congressional Research Service, August 21, 2012, s. 37-38 [cit. 2016-02-18]. CRS Report for Congress, R42670. Dostupné také z: <https://www.fas.org/sgp/crs/secretary/R42670.pdf>.

⁹⁷ EGGEN, Dan a Paul KANE, ref. 95

Ačkoliv není cílem tohoto textu zevrubně analyzovat vlivy na úspěšnost prosazování prezidentových kandidátů do Nejvyššího soudu, nelze instituci brát jen jako politiku ovlivňující, nýbrž také politikou ovlivněnou. V případě Richarda Nixona se nepotvrdilo, že by prezidentem jmenovaní kandidáti automaticky prezidentovi stranili, ani že by Senát v rukou demokratů neschválil velmi konzervativního Rehnquista.⁹⁸ Nicméně je důležité nepřehlížet strategickou váhu vyjednávání o složení Nejvyššího soudu se Senátem. O politické dimenzi obsazování Nejvyššího soudu ostatně svědčí i nejaktuálnější případ⁹⁹, kdy se uvolnilo jedno z devíti křesel poté, co v únoru 2016 zemřel soudce Antonin Scalia. Senát v rukou republikánů totiž následně odmítl uvažovat o kandidátovi Baracka Obamy Merricku Garlandovi. Jak uvádí deník *The Washington Post*, vůdce republikánské většiny Mitch McConnell se s Garlandem odmítl sejít a Senát ho nevzal ani v úvahu jako kandidáta na volný post soudce Nejvyššího soudu. Podle McConnella by o tom, kdo vybere nového kandidáta, měli rozhodnout občané vyjádřením svých preferencí v nadcházejících prezidentských volbách¹⁰⁰.

⁹⁸ V roce 1971, nikoliv 1986, kdy se stal předsedou Nejvyššího soudu.

⁹⁹ K datu odevzdání této práce, tedy 10. května 2016.

¹⁰⁰ DEMIRJIAN, Karoun. Republicans refuse to budge following Garland nomination to Supreme Court. In: THE WASHINGTON POST. *The Washington Post* [online]. March 16, 2016 [cit. 2016-04-16]. Dostupné z: <https://www.washingtonpost.com/news/powerpost/wp/2016/03/16/republicans-refuse-to-budge-following-garland-nomination-to-supreme-court/>.

4 Aplikace *executive privilege*

Statistiky četnosti použití výsady jednotlivými prezidenty nejsou zcela přesné. Podle zprávy Kongresového centra pro výzkum z roku 2012 uplatnil například prezident Bill Clinton výsadu celkem čtrnáctkrát¹⁰¹, byl ale také zároveň tím, kdo přerušil tradici písemných pokynů k nárokování *executive privilege*. Není tedy jasné, kolik z jeho podřízených jednalo na základě pouhé ústní autorizace¹⁰². Když pak prezident Obama po necelých čtyřech letech v úřadu výsadu použil v kontextu operace *Fast and Furious* vůbec poprvé, deník *The Guardian* upozornil na jeho dřívější kritiku Geroge W. Bushe zejména ve zmiňovaném případě odvolání federálních prokurátorů, které demokraté označovali za politicky motivované¹⁰³. Už samotné nárokování *executive privilege* je pak rysem výkonu úřadu, ke kterému inklinoval Theodore Roosevelt – absence zákazu je postačující pro ospravedlnění prezidentova jednání. Ačkoliv je aplikace výsady krokem unilaterálním, její osud je výsledkem střetu s Kongresem a případně i soudní mocí, jak je popsáno na následujících případech.

4.1 George W. Bush: Agentura pro ochranu životního prostředí

Pokud lze o některém z prezidentů od dob Nixona říci, že překročil veškeré do té doby akceptované limity uplatnění *executive privilege*, byl to právě 43. prezident Spojených států George W. Bush.¹⁰⁴ Alberto R. Gonzales, ministr spravedlnosti jmenovaný Bushem do funkce v roce 2005¹⁰⁵, dal konceptu zadržování informací novou dimenzi. Veřejnosti i tisku upřel jména vedoucích zástupců energetického průmyslu, se kterými se sešel Richard Cheney při vytváření politik v oblasti energetiky.¹⁰⁶ Neúspěšně

¹⁰¹ DOLAN, Alissa M. a Todd GARVEY, ref. 96, s. 15

¹⁰² DOLAN, Alissa M. a Todd GARVEY, ref. 96, s. 36

¹⁰³ CHOUDHURY, Chitragada. Barack Obama once a harsh critic of executive privilege. In: THE GUARDIAN. *The Guardian* [online]. New York, June 20, 2012 [cit. 2016-04-17]. Dostupné z: <http://www.theguardian.com/world/2012/jun/20/obama-criticised-bush-executive-privilege>.

¹⁰⁴ Úřad zastával od ledna 2001 do ledna 2009.

¹⁰⁵ Alberto Gonzales na funkci v srpnu 2007 rezignoval v souvislosti se zmiňovanou aférou kolem odvolání federálních prokurátorů.

¹⁰⁶ Gonzales nebyl jediným vysokým činitelem Bushovy vlády, který inklinoval k utajování. Podle viceprezidenta Cheneyho neměly tisk ani Kongres právo na přístup k tomu, jakým způsobem prezident či

pak skončila snaha blokovat komisi 9/11¹⁰⁷ v přístupu ke svědectvím a dokumentům některých klíčových svědků, mezi nimiž byla například i poradkyně pro národní bezpečnost Condoleezza Rice¹⁰⁸. Výsada s tak extenzivním využitím proto ve spojitosti s Gonzalesem bývá někdy přezdívána jako *quasi-executive privilege*¹⁰⁹. V roce 1998 vydal Arthur M. Schlesinger článek v deníku *The New York Times* nazvaný *So Much for the Imperial Presidency*¹¹⁰, ve kterém konstatoval, že se po Nixonovi za vlády prezidentů Billa Clintona a jeho předchůdce George H. W. Bushe podařilo eliminovat dosud nezpochybněné zásady utajování¹¹¹. O dva roky později pak v témže deníku vyšel článek historika zaměřeného na americký úřad prezidenta Michaela Beschlosse nazvaný *The End of the Imperial Presidency*¹¹², který George W. Bushe označil za „prvního skutečně post-imperiálního prezidenta“¹¹³.

Zkoumaným příkladem širokého využití výsady *executive privilege* prezidenta George W. Bushe je neposkytnutí dokumentů, které si vyžádal Výbor Sněmovny pro

viceprezident činí rozhodnutí. S argumentem, že jeho úřad není součástí exekutivy, se Cheney také odmítl řídit pravidly jak utajovat, či naopak odtajňovat dokumentaci. Dostupné z WARSHAW, Shirley Anne, ref. 80, s. 159-160

¹⁰⁷ Nezávislá komise zřízená pro vyšetření okolností teroristických útoků na budovy Světového obchodního centra z 11. září 2001.

¹⁰⁸ LICHTBLAU, Eric. *Bush's law: the remaking of American justice*. New York: Anchor Books, 2009, s. 132-133. ISBN 03-072-8054-3.

¹⁰⁹ Název *quasi-executive privilege* je odvozen od široké interpretace Bushovou administrativou - přesahuje vymezení výsady, kterou právníci obvykle za *executive privilege* označují. Tato definice dostupná z THE REPORTERS COMMITTEE FOR FREEDOM OF THE PRESS. *Gonzales, Press Freedoms and the Public's Right to Know: Evaluation of the likely impact of Attorney General Nominee Alberto Gonzales on Press Freedoms and the Public's Right to Know* [online]. 2004 [cit. 2016-04-25]. Dostupné také z: <http://www.rcfp.org/news/documents/20041115gonzales.html>.

¹¹⁰ Lze přeložit jako „Tolik k imperiálnímu prezidentství“. Jak bylo uvedeno v teoretické části, Schlesinger později od tohoto závěru ustoupil – vláda George W. Bushe podle něj s utajováním informací operovala od dob Nixona vůbec nejvíce.

¹¹¹ SCHLESINGER, Arthur. Op-Ed: So Much for the Imperial Presidency. In: *The New York Times: on the web* [online]. August 3, 1998 [cit. 2016-04-25]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/books/00/11/26/specials/schlesinger-presoped.html>.

¹¹² Lze přeložit jako „Konec imperiálního prezidentství“.

¹¹³ BESCHLOSS, Michael. The End of the Imperial Presidency. In: *The New York Times: Opinion* [online]. December 18, 2000 [cit. 2016-04-25]. Dostupné z: <http://www.nytimes.com/2000/12/18/opinion/the-end-of-the-imperial-presidency.html>.

dohled nad vládou a vládní reformou¹¹⁴ pro své vyšetřování Agentury pro ochranu životního prostředí (*U. S. Environmental Protection Agency*, zkráceně EPA) – ta se v roce 2007 rozhodla neumožnit státu Kalifornie zavést vlastní regulační standardy pro oxid uhličitý v emisích motorových vozidel. Prezident Bush uplatnil nárok na *executive privilege* a Bílý dům tak výboru výměnu informací mezi Úřadem pro informace a regulaci¹¹⁵ a agenturou odmítl zprostředkovat. Podle zpravodajství CBS tak učinil patnáct minut předtím, než měl příslušný výbor rozhodnout, zda v případě ředitele agentury a úředníka rozpočtového oddělení Bílého domu vyzve k hlasování o pohrdání Kongresem¹¹⁶. V červnu 2008 tehdejší ministr spravedlnosti Michael Mukasey konstatoval, že Kongres považuje za dostatečně informovaný. V posudku o možnosti nárokování *executive privilege* adresovaném prezidentovi uvedl, že „tvrzení výboru, že vyžádané dokumenty potřebuje k pochopení důvodů vedoucím k rozhodnutí EPA ohledně regulace ozónu, je vzhledem k množství již dostupných zásadních informací nepřesvědčivé“¹¹⁷. Kalifornii nakonec bylo umožněno uvalit na hladinu emisních plynů striktnější pravidla¹¹⁸, případ sám je ale ukázkou obhajování utajování informací nijak nenávaných na Oválnou pracovnu. Výbor Sněmovny nicméně nepřikročil k vyvolání hlasování o pohrdání Kongresem. V dostupné verzi vyšetřovací zprávy výboru je ovšem uvedeno, že před intervencí Bílého domu byli odpovědní pracovníci agentury nakloněni povolení Kalifornii udělit¹¹⁹.

¹¹⁴ Dále v textu zkráceně jako Výbor pro dohled.

¹¹⁵ Tento úřad spadá pod Úřad pro řízení a rozpočet, který působí v rámci Výkonného úřadu prezidenta.

¹¹⁶ Bush Refuses To Release EPA Documents. In: CBSNEWS. *CBS News* [online]. June 21, 2008 [cit. 2016-04-17]. Dostupné z: <http://www.cbsnews.com/news/bush-refuses-to-release-epa-documents/>.

¹¹⁷ MUKASEY, Michael B. *Assertion of executive privilege over communications regarding EPA's ozone air quality standards and California's greenhouse gas waiver request* [online]. June 19, 2008, s. 4 [cit. 2016-04-17]. Dostupné také z: <https://www.fas.org/sgp/bush/ag061908.pdf>.

¹¹⁸ SHAFIE, David M. *Presidential administration and the environment: executive leadership in the age of gridlock*. New York, NY: Routledge, 2013, s. 120. ISBN 978-113-6240-522.

¹¹⁹ Rivalitu mezi exekutivou a výborem Sněmovny naznačuje už jen samotný název reportu, který odkazuje na limitování imperiálního prezidentství v kontextu vlády George W. Bushe. Dokument s citovanou stranou se závěrem výboru ohledně vlivu Bílého domu na rozhodnutí Agentury pro ochranu životního prostředí dostupný z HOUSE COMMITTEE ON THE JUDICIARY MAJORITY STAFF. *REINING IN THE IMPERIAL PRESIDENCY: Lessons and Recommendations Relating to the*

Prezident svoji výsadu vztáhl na dílčí rozhodnutí nezávislé agentury¹²⁰ – takovýto přesah naznačuje, že se George W. Bush cítil být absolutní autoritou v rámci exekutivy, což odpovídá teorii unitární exekutivy. K podobnému závěru v jiném kontextu dochází i již zmiňované rozhodnutí federálního odvolacího soudu ve Washingtonu v případě ministra zemědělství Espyho ze srpna 1997. Podle soudu nelze výsadu vztahovat na osoby mimo Bílý dům, jako konkrétní nepřipustný příklad pak uvádí právě agentury. Navíc je podle rozsudku výsada aplikovatelná pouze na komunikaci poradců Bílého domu, tedy na interakce, které vedly k zformulování doporučení prezidentovi v dané otázce¹²¹. Bushovo pojetí spíše připomíná zmíněný koncept prezidenta Eisenhowera.

Jedním z faktorů, jak omezit absolutnost uplatnění *executive privilege*, by měla být zmiňovaná schopnost Kongresu prokázat potřebnost požadovaných informací. Nabízí se ale otázka, kdo vedle Kongresu posuzuje, zda jsou zákonodárci informováni v dostatečné míře. V případě kontroverze kolem rozhodnutí Agentury pro ochranu životního prostředí se toho zhostil ministr spravedlnosti – pro Kongres tedy ne zcela příhodně člen exekutivy, kterého jmenuje prezident. Podle politologa Richarda W. Watermana reprezentuje unilaterální moc a unitární exekutiva obecně nový mezník snah ovládnout byrokratický aparát. Waterman také uvádí, že se Bushově administrativě v tomto ohledu podařilo zavést precedenty, na které se v budoucnu mohou odvolávat jak republikánští, tak demokratičtí prezidenti¹²².

Presidency of George W. Bush [online]. January 13, 2009, s. 197 [cit. 2015-10-28]. Dostupné také z: https://fas.org/irp/congress/2009_rpt/imperial.pdf.

¹²⁰ Nezávislé agentury je nutné odlišovat od agentur ministerstev, ale i nezávislých regulačních agentur. Pro tento text je relevantním rozdílem způsob, jakým je ošetřeno odvolání vedoucího v čele agentury – u nezávislých regulačních agentur musí být tento krok odůvodněn, což má omezit prezidentův vliv (tzv. „*for cause*“ *removal protection*). Nezávislé agentury, tedy například Agentura pro ochranu životního prostředí, tuto pojistku postrádají. Dostupné z COPELAND, Curtis W. *Economic Analysis and Independent Regulatory Agencies* [online]. April 30, 2013, s. 6 [cit. 2016-03-22]. Dostupné také z: <https://www.acus.gov/sites/default/files/documents/Copeland%20Final%20BCA%20Report%204-30-13.pdf>.

¹²¹ UNITED STATES COURT OF APPEALS, DISTRICT OF COLUMBIA CIRCUIT, ref. 45, s. 24-25

¹²² WATERMAN, Richard W. The Administrative Presidency, Unilateral Power, and the Unitary Executive Theory. *Presidential Studies Quarterly* [online]. 2009, 39(1), 9 [cit. 2016-04-25]. DOI: 10.1111/j.1741-5705.2008.03654.x. ISSN 03604918. Dostupné z: <http://doi.wiley.com/10.1111/j.1741-5705.2008.03654.x>.

4.2 Barack Obama: operace *Fast and Furious*

V březnu 2007 přispěl k debatě ohledně praktik George W. Bushe v pořadu Larryho Kinga na stanici CNN i tehdejší senátor za Illinois Barack Obama. Podle Obamy měla Bushova administrativa tendence schovávat se za *executive privilege* při každém náznaku nejistoty, v případě propuštění federálních prokurátorů měla podle něj prostě přiznat pravdu¹²³. Toto doporučení se ovšem ve světle operace *Fast and Furious* vedené za Obamovy vlády zdá mít podobně rozporuplný charakter, jako tomu bylo v případě zmiňované názorové proměny Richarda Nixona.

Operace *Fast and Furious* Úřadu pro alkohol, tabák, zbraně a výbušniny¹²⁴ vedená mezi lety 2009 a 2011 se řídila logikou tolerování ilegálního obchodu se zbraněmi, jejichž nákupci pak měli agenti dovést k odběratelským drogovým kartelům v Mexiku. Tato investigativní technika byla použita už za předchozí administrativy George W. Bushe, a to v rámci operace *Wide Receiver*, která byla zahájena v roce 2006.¹²⁵ Už následujícího roku došlo k jejímu ukončení. Podle zprávy demokratických kongresmanů Výboru Sněmovny pro dohled se přední agent této operace vyjádřil, že se situace dostala do stádia, kdy s nezadržováním zbraní již nemohl souhlasit¹²⁶. Do ulic na obou stranách mexicko-americké hranice bylo podle deníku *The New York Times* jen za dobu trvání pozdější operace *Fast and Furious* vypuštěno přes dva tisíce střelných zbraní¹²⁷.

Dne 27. ledna 2011 vody rozvířil republikánský senátor Charles E. Grassley, když v dopise řediteli Úřadu pro alkohol, tabák, zbraně a výbušniny Kennethu E. Melsonovi

¹²³ Interview With Barack Obama. In: CNN. *CNN Transcripts: CNN LARRY KING LIVE* [online]. March 3, 2007 [cit. 2016-04-17]. Dostupné z: <http://transcripts.cnn.com/TRANSCRIPTS/0703/19/lkl.01.html>.

¹²⁴ V originále *Bureau of Alcohol, Tobacco, Firearms and Explosives* (ATF) je federální agentura pod správou Ministerstva spravedlnosti Spojených států.

¹²⁵ Postup bývá označován za tzv. *gunwalking*, což lze volně přeložit jako „zbraně na pochodu“.

¹²⁶ HOUSE COMMITTEE ON OVERSIGHT AND GOVERNMENT REFORM. *FATALLY FLAWED: Five Years of Gunwalking in Arizona* [online]. January 30, 2012, s. 2 [cit. 2016-03-22]. Dostupné také z: <http://democrats.oversight.house.gov/sites/democrats.oversight.house.gov/files/documents/Fast%20and%20Furious.Minority%20Report.pdf>.

¹²⁷ Gun Walking the Mexican Border. In: THE NEW YORK TIMES COMPANY. *The New York Times* [online]. November 6, 2011 [cit. 2016-04-17]. Dostupné z: <http://www.nytimes.com/2011/11/07/opinion/gun-walking-the-mexican-border.html>.

požadoval objasnění nepotvrzených zpráv o asistovaném prodeji zbraní na mexické hranici. Grassley na základě obvinění podložených dokumentací, kterou k dispozici získal Soudní výbor Senátu, žádal vyjádření zasvěcených vedoucích úřadu¹²⁸. Odpověď přišla 4. února od vedoucího pracovníka Ministerstva spravedlnosti v legislativních otázkách. Podle Ronalda Weicha byla veškerá tvrzení o tom, že by Úřad pro alkohol, tabák, zbraně a výbušniny povolil nebo jinak dopustil prodej zbraní mířících do Mexika, nepravdivá¹²⁹. Jakmile se ovšem věci začala zabývat média, ministr spravedlnosti Eric Holder nařídil věc blíže vyšetřit. Dne 13. června se sněmovní Výbor pro dohled ujistil na základě několika odborných názorů, ke kterým přispěl i Louis Fisher, o oprávněnosti svých požadavků konkurujících tvrzení Ministerstva spravedlnosti, že informace jsou chráněny zásadou poradního procesu¹³⁰. Podle časové osy CNN ještě samý ten měsíc svědčilo několik agentů úřadu odpovědného za operaci. Agent John Dodson při této příležitosti zpochybnil, že by nezamezení toku zbraní do rukou známých zločinců mohlo sloužit cílům orgánů vymáhajících právo¹³¹. Eric Holder ve slyšení Soudního výboru Senátu dne 8. listopadu 2011 přiznal, že informace v dopisu ze 4. února 2011 byly nepřesné, jednalo se o první vyjádření tohoto druhu z úst člena ministerstva¹³². Změna oficiálního stanoviska tak exekutivě trvala něco málo přes deset měsíců.

¹²⁸ GRASSLEY, Charles E. [*Letter from Rep. Charles E. Grassley to ATF Acting Director Melson*] [online]. Washington, D. C.: United States Senate, January 27, 2011, s. 2 [cit. 2016-03-28]. Dostupné také z: <https://oversight.house.gov/wp-content/uploads/2012/08/January-27-2011-Grassley-to-Melson.pdf>.

¹²⁹ WEICH, Ronald. [*Letter from Assistant Attorney General to Senator Charles E. Grassley*] [online]. Washington, D. C.: U.S. Department of Justice, Office of Legislative Affairs, February 4, 2011, s. 1 [cit. 2016-03-28]. Dostupné také z: <http://oversight.house.gov/wp-content/uploads/2012/06/Feb-4-Dec-2-letters.pdf>.

¹³⁰ FISHER, Louis. The Law: Obama's Executive Privilege and Holder's Contempt. *Presidential Studies Quarterly* [online]. 2013, 43(1), 172 [cit. 2016-04-17]. DOI: 10.1111/psq.12008. ISSN 03604918. Dostupné z: <http://doi.wiley.com/10.1111/psq.12008>.

¹³¹ Operation Fast and Furious Fast Facts. In: CNN LIBRARY. *CNN* [online]. September 25, 2015 [cit. 2016-04-17]. Dostupné z: <http://edition.cnn.com/2013/08/27/world/americas/operation-fast-and-furious-fast-facts/>.

¹³² U.S. DEPARTMENT OF JUSTICE. *A Review of ATF's Operation Fast and Furious and Related Matters: REDACTED* [online]. November 2012, s. 388-389. [cit. 2016-04-17]. Dostupné také z: <https://oig.justice.gov/reports/2012/s1209.pdf>.

Rezistence Ministerstva spravedlnosti však v tento moment zdaleka neskončila. Předseda Výboru pro dohled v dopise Holderovi z 31. ledna 2012 vyjádřil svůj nesouhlas s pomalým uvolňováním požadovaných dokumentů, které podle výboru mohly dokázat zastírání skutečností¹³³. V souvislosti s dalšími vyžádanými materiály se Eric Holder ocitl v centru úvah ohledně hlasování o pohrdání Kongresem. Vážné návrhy se v tomto ohledu ovšem objevily až 20. června 2012. Prezident Obama na žádost Holdera ještě toho dne nárokoval *executive privilege* na dosud neposkytnuté materiály. Krátce nato 28. června shledaly obě komory ve společném hlasování v poměru 255 ku 67 hlasům Holdera vinným z pohrdání Kongresem¹³⁴. Postup prezidenta Obamy byl zástupcem ministra vnitra Jamesem M. Colem ospravedlňován na základě důvěrnosti poradního procesu, jehož odtajnění by podle něj fungování exekutivy poškodilo. Důraz kladl také na dlouhodobou otevřenost exekutivy ke spolupráci s Kongresem na vyšetřování¹³⁵. Vyzdvihovaná ochota se nakonec stala Obamovu uplatnění nároku na utajení osudnou. Obamova administrativa se původně pokusila odvrátit soudní účast v rozhodnutí sporu mezi exekutivou a legislativou. Soudkyně Amy Berman Jackson¹³⁶ nicméně v lednu 2016 nezpochybnila oprávněnost výsady, ve světle množství již zveřejněných dokumentů podle ní ale nemohla tato konkrétní aplikace obstát¹³⁷. Až čtyři roky od Obamova uplatnění výsady v souvislosti s operací *Fast and Furious*

¹³³ ISSA, Darrell. [Letter from Rep. Darrell Issa to Attorney General Eric Holder] [online]. Washington, D. C.: United States of America, House of Representatives, January 31, 2012, s. 1. [cit. 2016-04-17]. Dostupné také z: <https://oversight.house.gov/wp-content/uploads/2012/08/January-31-2012-Issa-to-Holder.pdf>.

¹³⁴ SILVERLEIB, Alan. House holds Holder in contempt. In: CABLE NEWS NETWORK. *CNN politics* [online]. June 29, 2012 [cit. 2016-04-17]. Dostupné z: <http://edition.cnn.com/2012/06/28/politics/holder-contempt/>.

¹³⁵ COLE, James M. [Letter from Deputy Attorney General James M. Cole to Rep. Darrell Issa] [online]. Washington, D. C.: Office of the Deputy Attorney General, June 20, 2012, s. 4 [cit. 2016-04-17]. Dostupné také z: <http://graphics8.nytimes.com/packages/pdf/national/20120621-holder/062011Letter.pdf>.

¹³⁶ Soudkyně Amy Berman Jackson byla do federálního okresního soudu pro *District of Columbia* jmenována prezidentem Obamou v roce 2011.

¹³⁷ GERSTEIN, Josh. Judge rejects Obama's executive privilege claim over Fast and Furious records. In: POLITICO LLC. *POLITICO Magazine* [online]. January 19, 2016 [cit. 2016-04-17]. Dostupné z: <http://www.politico.com/story/2016/01/judge-rejects-obamas-executive-privilege-claim-over-fast-and-furious-records-217970>.

prezident ustoupil a v dubnu 2016 zákonodárcům obsáhlou dokumentaci poskytl¹³⁸. V daném případě se tedy nepotvrdil imperiální charakter *executive privilege*, jelikož nárokování narazilo na úspěšnou opozici. Obamova aplikace se sice nevztahovala na přímé komunikace prezidenta, přesah nicméně není zdaleka tak rozsáhlý jako u George W. Bushe, kterému tak z tohoto hlediska zůstává primát v ovládnutí byrokratického aparátu v duchu teorie unitární exekutivy.

V jaké míře Úřad pro tabák, alkohol, zbraně a výbušniny při vedení operace *Fast and Furious* pochybil, by vydalo na novou analýzu. Co je ovšem podstatné – exekutiva v počátku popřela existenci samotné procedury ponechávání zbraní v rukou překupníků. Vyšetřování čelilo obstrukcím například v podobě nepravdivých tvrzení ve Weichově dopise a dlouhých časových prodlev mezi žádostmi o informace a jejich poskytováním, Obama se nicméně pro *executive privilege* rozhodl až měsíce po zahájení šetření. Jednalo se tak spíše o krajní řešení situace, nežli sebevědomý krok jako tomu bylo u George W. Bushe. Samotné hlasování o pohrdání Kongresem pak v případě Holdera nebylo čistě republikánským tahem zdiskreditovat vysoce postaveného člena Obamovy administrativy v období blížících se prezidentských voleb. Pro odsouzení ministra se totiž vyslovilo i 17 zástupců Demokratické strany¹³⁹. Jedná se tak o názorný příklad popsaného rysu amerického bipartismu, kde si prezident a potažmo jeho podřízení nemohou být jistí podporou vlastní strany.

V popsaném případě nárokování výsady prezidentem Bushem se tehdejší ministr spravedlnosti Mukasey ve svém doporučení prezidentovi opíral o rozhodnutí Nejvyššího soudu v případě *United States v. Nixon*, respektive o pasáž, která uznává potřebu diskrétnosti komunikací vysokých exekutivních činitelů s jejich poradci, aniž by se záležitosti přímo týkaly prezidentova rozhodovacího procesu¹⁴⁰. Jedná se tedy o argumentaci diametrálně odlišnou od rozhodnutí odvolacího soudu v případě ministra Espyho. Soudní moc tak ohledně *executive privilege* poskytuje precedenty a podklady pro protichůdné názory na legitimní hranice výsady.

¹³⁸ GERSTEIN, Josh. Obama relents in fight over Fast and Furious documents. In: POLITICO LLC. *POLITICO Magazine* [online]. April 8, 2016 [cit. 2016-04-26]. Dostupné z: <http://www.politico.com/story/2016/04/obama-relents-in-fight-over-fast-and-furious-documents-221741>.

¹³⁹ SILVERLEIB, Alan, ref. 134

¹⁴⁰ MUKASEY, Michael B., ref. 117, s. 2

4.3 Postoj exekutivní složky moci k utajování informací

Kontrastní postoj prozatím dvou posledních prezidentů Spojených států k utajování informací je na první pohled zřejmý již z jejich raných počínů z Oválné pracovny. George W. Bush v listopadu 2001, tedy již první rok ve funkci, vydal *executive order 13233*¹⁴¹, který nahradil *executive order 12667* Ronalda Raegana z roku 1989 a značně omezil přístup k dokumentaci předešlých prezidentů, který má Zákon o svobodném přístupu k informacím pro veřejnost zajišťovat. Jedním z prvních kroků Baracka Obamy v lednu 2009 pak bylo vydání *executive order 13489*¹⁴², který se v duchu jím proklamované transparentní exekutivy s několika modifikacemi vrací ke znění Reaganova nařízení. Z hlediska přístupnosti informací je ovšem nutné brát v potaz nejen kolik jich prezident záměrně znepřístupňuje, ale také do jaké míry a jakou cestou sám veřejnost oslovuje. Jinými slovy – nakolik je jeho přístup aktivním spoluutvářením povědomí řadových Američanů o jeho politice, nebo naopak jsou-li jeho vyjádření spíše reaktivního charakteru.

Počet veřejných vystoupení prezidentů výrazněji narostl až po druhé světové válce. Tvůrci ústavy se obávali, že by úřad mohl sloužit k ovlivňování veřejnosti – prvních patnáct prezidentů v historii Spojených států tak proneslo v průměru méně než deset projevů ročně¹⁴³. V tomto kontextu je také zásadní proměna co do šíře platformy, kterou má prezidentský úřad k dispozici. Jedním ze zavedených nástrojů, jak prezident oslovuje veřejnost, je v současnosti týdenní poselství, tzv. *weekly address*. Tento formát prezidentova komentáře témat rezonujících ve Spojených státech se postupně vyvíjel. S pravidelným vyjádřením jednou týdně začal prezident Ronald Reagan v roce 1982. Zatímco George H. W. Bush od této činnosti upustil, Bill Clinton *weekly address*

¹⁴¹ BUSH, George W. *Executive order 13233: further implementation of the Presidential Records Act* [online]. Washington D.C.: The White House, November 1, 2001 [cit. 2016-04-17]. Dostupné z: <http://www.fas.org/sgp/news/2001/11/eo-pra.html>.

¹⁴² OBAMA, Barack. *Executive order 13489: presidential records* [online]. Washington D.C.: The White House, Office of the Press Secretary, January 21, 2009 [cit. 2016-04-18]. Dostupné z <http://www.fas.org/sgp/obama/presidential.html>.

¹⁴³ JANDA et al., ref. 1, s. 250

obnovil a Bush mladší na něj navázal¹⁴⁴. Barack Obama je pak prvním prezidentem Spojených států, jehož obě funkční období se překrývají s rozmachem sociálních sítí. Své týdenní zprávy přizpůsobil době a ve formátu videa je zveřejňuje na serveru YouTube, potažmo na webu Bílého domu.

To může budít dojem snahy o naprostou transparentnost a maximální přiblížení hlavy státu občanům. Informovanost veřejnosti je nicméně značně kontrolována samotnou exekutivou a Obamův boj proti únikům informací je podroben kritice za prezidentův špatný vztah s tiskem, který supluje vyjádřeními zcela ve vlastní režii¹⁴⁵. Novou stránkou Schlesingerova systému utajování by tak mohla být zvýšená kontrola toho, jaké selekce informací se veřejnosti dostane. Vliv digitálního věku na formování úřadu znázorňuje i fakt, že Obamův Úřad Bílého domu pro digitální strategii (*White House Office of Digital Strategy*) byl podle slov profesorky politologie Marthy J. Kumar v roce 2015 co do pracovníků početnější, než Úřad tiskového mluvčího Bílého domu (*White House Office of the Press Secretary*) za jeho administrativy v roce 2009, nebo administrativy George W. Bushe v roce 2005¹⁴⁶.

Vedle víceméně kontrolovaného toku informací však exekutiva čelí tzv. *leaks*, tedy informačním únikům. Za zveřejňováním podezřelých aktivit mohou být jednotlivci, často pak samotní zaměstnanci daného orgánu s přístupem k interním záležitostem, tzv. *whistleblowers*. „Válka, kterou administrativa vede proti únikům a její další snahy o kontrolu informací, jsou nejagresivnější, co jsem od dob Nixonovy administrativy

¹⁴⁴ VISER, Matt. Obama holds to weekly radio tradition. In: BOSTON GLOBE MEDIA PARTNERS, LLC. *The Boston Globe* [online]. July 7, 2014 [cit. 2016-04-06]. Dostupné z: <https://www.bostonglobe.com/news/politics/2014/07/06/president-obama-weekly-radio-address-anachronism-that-endures/2xtr0v07pKPHcuqk6QvckN/story.html>.

¹⁴⁵ SHAFER, Jack. Spare Me Your Hypocritical Journalism Lecture, Mr. President. In: POLITICO LLC. *POLITICO Magazine* [online]. March 29, 2016 [cit. 2016-04-06]. Dostupné z: <http://www.politico.com/magazine/story/2016/03/obama-hypocritical-journalism-lecture-213775>.

¹⁴⁶ EILPERIN, Juliet. Here's how the first president of the social media age has chosen to connect with Americans. In: THE WASHINGTON POST COMPANY. *Washington Post* [online]. May 26, 2015 [cit. 2016-04-06]. Dostupné z: <https://www.washingtonpost.com/news/politics/wp/2015/05/26/heres-how-the-first-president-of-the-social-media-age-has-chosen-to-connect-with-americans/>.

viděl...“¹⁴⁷, uvedl o Obamově administrativě v reportu pro Výbor na ochranu novinářů Leonard Downie Jr., který byl jedním z editorů deníku *The Washington Post* v době aféry *Watergate*. Dojem novinářů potvrzují některá nařízení Baracka Obamy, která zjevně sledují cíl minimalizovat nechtěné úniky informací. Mezi ně patří například *executive order 13587*, který se týká strukturálních reforem pro větší zabezpečení informačních sítí podléhajících utajení. Nařízení primárně řeší nebezpečí narušení tohoto utajení ze strany zasvěcených osob. V sekci 6 *executive order* dokonce ustanovuje Jednotku pro potírání vnitřní hrozby (*Insider Threat Task Force*), která má za úkol implementovat program její detekce a prevence¹⁴⁸. Od začátku Obamova druhého funkčního období v roce 2009 proběhlo k březnu 2015 pod hlavičkou Zákona o špionáži (1917) celkem osm stíhání vynašečů informací, to je více než dvojnásobek případů než za vlády všech předchozích prezidentů Spojených států dohromady¹⁴⁹.

Závěrem je ovšem nutné vyzdvihnout, že jedním z podkladů pro Obamovu administrativu bylo memorandum k vysokým představitelům ministerstev a agentur, které mělo do systému vnést principy Direktivy otevřeného vládnutí (*Open Government Directive*). Dokument například obsahuje instrukce k rozšíření dostupnosti dat agentur online nebo k aktivnímu a pravidelnému uveřejňování informací namísto pouhého vyřizování žádostí dle Zákona o svobodném přístupu k informacím¹⁵⁰.

¹⁴⁷ DOWNIE, Leonard. Leak investigations and surveillance in post-9/11 America. In: CPJ. *Committee to Protect Journalists* [online]. October 10, 2013 [cit. 2016-04-06]. Dostupné z: <https://www.cpj.org/reports/2013/10/obama-and-the-press-us-leaks-surveillance-post-911.php>.

¹⁴⁸ OBAMA, Barack. *Executive order 13587: Structural Reforms to Improve the Security of Classified Networks and the Responsible Sharing and Safeguarding of Classified Information* [online]. Washington D.C.: The White House, October 7, 2011 [cit. 2016-04-17]. Dostupné z: <https://fas.org/irp/offdocs/eo/eo-13587.htm>.

¹⁴⁹ ACKERMAN, Spencer a Ed PILKINGTON. Obama's war on whistleblowers leaves administration insiders unscathed. In: THE GUARDIAN. *The Guardian* [online]. March 16, 2015 [cit. 2016-04-06]. Dostupné z: <http://www.theguardian.com/us-news/2015/mar/16/whistleblowers-double-standard-obama-david-petraeus-chelsea-manning>.

¹⁵⁰ ORSZAG, Peter R. UNITED STATES OF AMERICA. Executive Office of the President. *Memorandum for the heads of executive departments and agencies* [online]. Washington D. C.: Office of Management and Budget, December 8, 2009. s. 2-3 [cit. 2016-04-19] M-10-06. Dostupné také z: https://www.whitehouse.gov/sites/default/files/omb/assets/memoranda_2010/m10-06.pdf.

Závěr

Pravomoc *executive privilege* byla v minulosti předmětem mnoha střetů mezi jednotlivými složkami moci ve státě, za zcela neústavní byla však až už Kongresem či soudy označena spíše vzácně. Rozsah informací, které jsou Kongresu a veřejnosti zneprístupněny, záleží na prezidentově interpretaci a ochotě Kongresu zahájit vyšetřování. Výsada je proto spíše posuzována případ od případu. Práce představila mechanismy systému brzd a protivah, které jsou dostupné a byly užity k napadení nárokování výsady. Překonání Nixonova použití výsady v kauze *Watergate* argumentem závažnosti obvinění a následný nedotažený impeachment nebyly ojedinělým příkladem efektivního omezení privilegia. Případ *Watergate* demonstroval, že i když nahrávky obsahovaly rozhovory za přímé účasti prezidenta, dostatečné prokázání jejich závažnosti pro vyšetřování umožnilo jejich zveřejnění.

V obou analyzovaných případech nárokování *executive privilege* prezidenty bylo použití zpochybněno jedním z kongresových výborů. Jak bylo uvedeno, *executive privilege* v sobě zahrnuje výsadu důvěrné komunikace prezidenta a výsadu důvěrného poradního procesu. George W. Bush i Barack Obama ve zkoumaných případech výsadu vztáhli na ochranu materiálů v druhém, tedy širším smyslu. Zatímco aplikaci výsady federální soud v Obamově případě zamítl a jím jmenovaný ministr spravedlnosti Eric Holder byl shledán vinným z pohrdání Kongresem, žádný z těchto kroků nebyl podniknut v případě George W. Bushe. Nárokování Bushem přitom nabralo směr neomezované pravomoci popsané v modelu imperiálního prezidentství, když do diskrétních výměn informací zahrnuje i komunikace osob agentury bez jakéhokoliv významnějšího napojení na utváření prezidentova rozhodnutí. Přesto je nutné si povšimnout, že ačkoliv Barack Obama nárokoval *executive privilege* jen jednou, trvalo čtyři roky, než jeho administrativa ustoupila a dokumenty poskytla. Názor ministra spravedlnosti byl klíčový v obou případech uplatnění výsady, která byla opět u obou případů spojena s hlasováním či hrozbou hlasování o pohrdání Kongresem. Výbor Sněmovny v souvislosti s Agenturou pro ochranu životního prostředí předložil výsledek vyšetřování takový, že Bílý dům zvrátil původní záměr vedoucích nezávislé agentury Kalifornii povolení udělit. Přesto nedošlo k postoupení návrhu na hlasování o pohrdání Kongresem, což bylo čistě rozhodnutím zástupců Kongresu, nikoliv absencí mechanismu.

Výzkumná otázka tedy byla zodpovězena tak, že v rámci systému brzd a protivah existují prostředky k efektivnímu omezení nárokování *executive privilege* a není tudíž v moci prezidenta na základě této výsady neomezeně praktikovat utajování. Privilegium sice může být nástrojem tendencí imperiálního prezidentství k zneprístupňování informací, jak je popsáno Schlesingerem. Ve své podstatě ale poskytuje spíše nezbytnou ochranu poradního procesu a komunikací prezidenta, což mu automaticky nepřipisuje imperiální charakter. Pro toto ústavou nezmíněné výsadní právo prezidenta existují účinné protiváhy a počáteční hypotéza je tedy potvrzena.

Pozoruhodný je fakt, že velmi podobný argument byl použit jak pro ospravedlnění Bushova nárokování, tak pro zamítnutí toho Obamova. Ministr spravedlnosti v administrativě prezidenta Bushe Michael Mukasey došel k závěru, že Kongres je informován dostatečně a požadavky na další dokumentaci jsou tak bezpředmětné. Na druhou stranu soudkyně Amy Berman Jackson zamítla použití *executive privilege* Obamou s tím, že množství již poskytnutých dokumentů znevažuje náhlou potřebu ochrany poradního procesu. Ačkoliv ani v jednom z popsaných případů nedošlo k eskalaci v podobě návrhu na vznesení obvinění prostřednictvím procedury impeachmentu prezidenta, prokázalo se, že zmíněná klíčová pozice ministra spravedlnosti je v souvislosti s kongresovým vyšetřováním zranitelná. To platilo pro rezignaci Alberta Gonzalese v souvislosti s odvoláním federálních prokurátorů i shledání Erica Holdera vinným z pohrdání Kongresem. Jelikož nárokování *executive privilege* může být podloženo argumentem ochrany národní bezpečnosti, práce nastínila možnou slabinu systému brzd a protivah ve smyslu neochoty Nejvyššího soudu projednávat politické otázky. Řešení problematiky interních jednání exekutivy soustavou nižších soudů federální úrovně nicméně předchází podání odvolání k Nejvyššímu soudu. V případech Obamova i Nixonova nárokování *executive privilege* Kongres v součinnosti se soudní mocí získal vyžádané materiály.

Na samotném konci se práce rovněž dotkla současných podob vládního utajování. Vedle nové dimenze komunikace, kterou má prezident k dispozici díky sociálním sítím, se Obamova administrativa soustřeďuje na boj s úniky informací. Už v minulosti to byl *whistleblower* James McCord, jehož dopis adresovaný soudci Siricovi podnítil nový rozměr vyšetřování Nixonovy kauzy, zatímco vysoký činitel FBI Mark Felt tajně informoval veřejnost prostřednictvím deníku *The Washington Post*. Současný prezident

Obama má své vlastní zkušenosti s původci úniků informací, konkrétně v podobě agentů Úřadu pro alkohol, tabák, zbraně a výbušniny, kteří před Kongresem svědčili proti metodám operace *Fast and Furious*. Bushova administrativa přitom vedla velmi podobnou operaci *Wide Receiver* a vyhnula se kritice a ponížení především díky tomu, že detaily této operace v době jejího průběhu neunikly na veřejnost. Obamova snaha zamezit únikům tak může být viděna jako prostředek k odstranění původce problému namísto pokusu o potlačení jeho příznaků skrze uplatňování *executive privilege*.

Summary

The executive privilege has been a subject of many interbranch disputes. Rarely, however, it is to be found completely unconstitutional by either Congress or the courts. The scope of information that is withheld from Congress and the public relies on the presidential interpretation and willingness of Congress to pursue an inquiry. Privilege is therefore more likely to be judged on its merits. The thesis presented the mechanisms of checks and balances that are available and were used to oppose the executive privilege claims. Part of the evaluation was also the step towards transparency provided by the Freedom of Information Act, with respect to some of the stances of the past administrations. Similar approach was adopted with the Supreme Court's nominations that Senate and president negotiate not without ideological objectives.

In both analysed cases of presidents invoking the executive privilege, the claim was challenged by one of the congressional committees. While in Obama's case, the privilege claim was eventually struck down by a federal court and his appointee the U.S. Attorney General Eric Holder was found in contempt of Congress, no such actions were taken when George W. Bush invoked it. President Bush's claim, however, took the direction of unchecked power as described by the model of imperial presidency, by shielding the communications of individuals not having any substantial nexus to the presidential decision making process. The U.S. Attorney General was in both cases identified as a key advisor to the president on invoking the privilege, which was again in both instances claimed in connection to the contempt vote.

Interestingly enough, a very similar argument was used both to justify the claim in Bush's case and to reject the one by Obama. Bush's U.S. Attorney General Michael Mukasey concluded that the Congress was sufficiently informed and therefore lacked

the basis for demanding more documentation. On the other hand, Judge Amy Berman Jackson nixed Obama's claim arguing that the extensive amount of previously released materials cancels out the sudden step towards protection of deliberative process. Even though the House committee involved in the investigation of the Environmental Protection Agency's denial of California's waiver presented a report concluding the White House intervened with the decision of an independent agency, the matter was resolved and it was the decision of the committee not to call for a contempt vote or court settlement.

With all that said, the criminal prosecution that overcame Nixon's claim of the privilege in Watergate leading to the infamous impeachment was not a rare occasion of the privilege being effectively limited. Also the Watergate case showed that even when the tapes included direct communications of the president, sufficient showing of need enabled their disclosure. The thesis concludes that the answer to the explanatory question is that there are means within the system of checks and balances that are able to successfully challenge the executive privilege claim and therefore it is not an absolute power of the president to wilfully impose secrecy. The preliminary hypothesis was therefore verified. The privilege does add up to the concealing of information desires of the imperial presidency as Schlesinger described it. Within the limits presented in the thesis, however, it is more of a necessary protection of the deliberative process and presidential communications and therefore is not automatically imperialistic.

In the very conclusion the thesis also touched on a subject of current forms of governmental secrecy. President Obama's war on leaks is at least in the light of Fast and Furious and the Watergate scandal of special importance. It was whistleblower James McCord whose letter to Judge Sirica sparked a new line of the Watergate investigation, just as the high-ranking FBI official Mark Felt kept the public informed through The Washington Post. It is fair to mention that Obama had his share of experience with whistleblowers when the ATF¹⁵¹ agents testified in a congressional hearing on the gunwalking procedure. The Bush administration conducted the very similar Wide Receiver while avoiding critique and embarrassment simply because the operation remained secret during Bush's presidential term. Obama's pursue to prevent leaks can

¹⁵¹ The Bureau of Alcohol, Tobacco, Firearms and Explosives.

be therefore seen as a way to fix the core problem as opposed to the efforts to suppress symptoms by invoking executive privilege.

Použité zdroje

Knižní publikace

BERGER, Raoul. *Executive Privilege: A Constitutional Myth*. Cambridge: Harvard University Press, 1974, xvi, 430 s. ISBN 06-742-7425-3.

CASHMAN, Sean Dennis. *America in the twenties and thirties: the Olympian age of Franklin Delano Roosevelt*. New York: New York University Press, 1989, 632 s. ISBN 08-147-1413-7.

FISHER, Louis. *Constitutional conflicts between congress and president*. Rev. ed. Princeton: Princeton University Press, 1985, 372 s. ISBN 0691076804.

GRABER, Doris A. *The power of communication: managing information in public organizations*. Washington, D.C.: Congressional Quarterly, 2002, 299 s. ISBN 15-680-2211-5.

JANDA, Kenneth, Jeffrey M. BERRY, Jerry GOLDMAN a Earl HUFF. *Výzva demokracie: systém vlády v USA*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství, 1998, 423 s. ISBN 80-858-5054-0.

LICHTBLAU, Eric. *Bush's law: the remaking of American justice*. New York: Anchor Books, 2009, 368 s. ISBN 03-072-8054-3.

MEINHOLD, Stephen S. a David W. NEUBAUER. *Judicial Process: Law, Courts, and Politics in the United States*. Boston, MA: Wadsworth Cengage Learning, 2013, 544 s. ISBN 11-113-5756-0.

NOVÁK, Miroslav a Lubomír BROKL. *Úvod do studia politiky*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2011, 783 s. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-7419-052-0.

PIOUS, Richard M. Prerogative Power and Presidential Politics. In: EDWARDS, George C. a William G. HOWELL (eds.). *The Oxford Handbook of the American Presidency*. Oxford University Press, 2010, s. 455-476. DOI: 10.1093/oxfordhb/9780199238859.001.0001. ISBN 9780199238859.

ROOSEVELT, Theodore. *An Autobiography*. New York: The Macmillan Company, 1913, 615 s.

ROZELL, Mark J. a Mitchel A. SOLLENBERGER. Executive Privilege and the Unitary Executive Theory in the George W. Bush Administration. In: THURBER, James A. (ed.). *Rivals for power: presidential-congressional relations*. United States of America: Rowman & Littlefield Publishers, 2009, s. 209-228. ISBN 978-144-2200-197.

RUDALEVIGE, Andrew. *The new imperial presidency: renewing presidential power after Watergate*. Ann Arbor, Mich.: University of Michigan Press, 2006, 358 s. ISBN 978-0-472-03192-4.

ŘÍCHOVÁ, Blanka. *Přehled moderních politologických teorií: empiricko-analytický přístup v soudobé politické vědě*. Vyd. 3. Praha: Portál, 2014, 304 s. ISBN 9788026207429.

SARTORI, Giovanni. *Srovnávací ústavní inženýrství: zkoumání struktur, podnětů a výsledků*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství, 2001, 283 s. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-858-5094-X.

SHAFIE, David M. *Presidential administration and the environment: executive leadership in the age of gridlock*. New York, NY: Routledge, 2013, 184 s. ISBN 978-113-6240-522.

SCHLESINGER, Arthur M. *The imperial presidency*. New York: Houghton Mifflin Harcourt, 2004, 624 s. ISBN 978-054-7527-352.

SCHWARZ, Frederick A. O. Harm to the Nation from Excessive Executive Branch Secrecy. In: BOSE, Meenekshi (ed.). *President or king?: evaluating the expansion of executive power from Abraham Lincoln to George W. Bush*. New York: Hofstra University, 2011, s. 143-155. ISBN 978-161-3246-559.

WARSHAW, Shirley Anne. *The co-presidency of Bush and Cheney*. Stanford, Calif.: Stanford Politics and Policy, 2009, 320 s. ISBN 978-0-8047-5818-5.

WILSON, James Q. *Jak se vládne v USA*. Praha: Victoria Publishing, 1995, 403 s. ISBN 80-856-0570-8.

Periodická literatura

CARALEY, Demetrios a Frances PENN. Separation of Powers and Executive Privilege: The Watergate Briefs. *Political Science Quarterly* [online]. 1973, **88**(4), 582-654 [cit. 2016-03-08]. Dostupné také z: <http://www.jstor.org/stable/2148163>.

DORSEN, Norman a John H. F. SHATTUCK. Executive Privilege, the Congress and the Courts. *Ohio State Law Journal* [online]. 1974, **35**(1), 1-40 [cit. 2015-10-28].

Dostupné z: http://heinonlinebackup.com/hol-cgi-bin/get_pdf.cgi?handle=hein.journals/ohslj35§ion=10.

FISHER, Louis. The Law: Obama's Executive Privilege and Holder's Contempt. *Presidential Studies Quarterly* [online]. 2013, **43**(1), 167-185 [cit. 2016-04-17]. DOI: 10.1111/psq.12008. ISSN 03604918. Dostupné z: <http://doi.wiley.com/10.1111/psq.12008>.

FISHER, Louis. The Law: Presidential Inherent Power: The “Sole Organ” Doctrine. *Presidential Studies Quarterly* [online]. 2007, **37**(1), 139-157 [cit. 2016-03-10]. DOI: 10.1111/j.1741-5705.2007.02589.x. ISSN 1741-5705.

FISHER, Louis. The State Secrets Privilege: Relying on Reynolds. *Political Science Quarterly* [online]. 2007, **122**(3), 385-408 [cit. 2016-03-10]. DOI: 10.1002/j.1538-165X.2007.tb00603.x. ISSN 00323195. Dostupné také z: http://www.loc.gov/law/help/usconlaw/pdf/PSQ_122_3_Fisher.pdf.

KROTOSZYNSKI, Ronald J. The Unitary Executive and the Plural Judiciary: On the Potential Virtues of Decentralized Judicial Power. *Notre Dame Law Review* [online]. 2014, **89**(3), 1021-1084 [cit. 2016-04-25]. Dostupné z: <http://scholarship.law.nd.edu/ndlr/vol89/iss3/1>.

MORASKI, Bryon J. a Charles R. SHIPAN. The Politics of Supreme Court Nominations: A Theory of Institutional Constraints and Choices. *American Journal of Political Science* [online]. 1999, **43**(4), 1069-1095 [cit. 2016-03-10]. DOI: 10.2307/2991818. ISSN 00925853. Dostupné také z: <http://www.jstor.org/stable/2991818?origin=crossref>.

PRAKASH, Saikrishna B. A Critical Comment on the Constitutionality of Executive Privilege. *Minnesota Law Review* [online]. 1998, **83**(5), 1143-1189 [cit. 2016-03-10].

Dostupné z:

<http://heinonline.org/HOL/LandingPage?handle=hein.journals/mnlr83&div=43&id=&page=>.

ROZELL, Mark J. Executive Privilege and the Modern Presidents: In Nixon's Shadow. *Minnesota Law Review* [online]. 1998, **83**(5), 1069-1126 [cit. 2015-10-18]. Dostupné z:

<http://heinonline.org/HOL/LandingPage?handle=hein.journals/mnlr83&div=41&id=&page=>.

ROZELL, Mark J. Executive Privilege Revived?: Secrecy and Conflict during the Bush Presidency. *Duke Law Journal* [online]. 2002, **52**(2), 403-421 [cit. 2016-02-16]. DOI:

10.2307/1373175. ISSN 00127086. Dostupné z:

<http://www.jstor.org/stable/10.2307/1373175?origin=crossref>.

SALA, Richard K. The Illusory Unitary Executive: A Presidential Penchant for Jackson's Youngstown Concurrence. *Vermont Law Review* [online]. 2013, **38**(1), 155-197 [cit. 2016-04-17]. ISSN 01452908. Dostupné z:

<http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=a9h&an=93382341&scope=sit>
e.

WATERMAN, Richard W. The Administrative Presidency, Unilateral Power, and the Unitary Executive Theory. *Presidential Studies Quarterly* [online]. 2009, **39**(1), 5-9 [cit. 2016-04-25]. DOI: 10.1111/j.1741-5705.2008.03654.x. ISSN 03604918. Dostupné z:

<http://doi.wiley.com/10.1111/j.1741-5705.2008.03654.x>.

Online zdroje

A History of Notable Senate Investigations. *United States Senate* [online]. [cit. 2016-03-28]. Dostupné z:

<http://www.senate.gov/artandhistory/history/common/briefing/Investigations.htm>.

ACKERMAN, Spencer a Ed PILKINGTON. Obama's war on whistleblowers leaves administration insiders unscathed. In: THE GUARDIAN. *The Guardian* [online].

March 16, 2015 [cit. 2016-04-06]. Dostupné z: <http://www.theguardian.com/us->

news/2015/mar/16/whistleblowers-double-standard-obama-david-petraeus-chelsea-manning.

Assertions of Executive Privilege from Kennedy to Obama. In: REPORTERS COMMITTEE FOR FREEDOM OF THE PRESS. *Reporters Committee for Freedom of the Press: A nonprofit association dedicated to assisting journalists since 1970* [online]. 2012 [cit. 2016-05-09]. Dostupné z: <http://www.rcfp.org/browse-media-law-resources/news-media-law/news-media-and-law-fall-2012/assertions-executive-privileg>.

BESCHLOSS, Michael. The End of the Imperial Presidency. In: *The New York Times: Opinion* [online]. December 18, 2000 [cit. 2016-04-25]. Dostupné z: <http://www.nytimes.com/2000/12/18/opinion/the-end-of-the-imperial-presidency.html>.

Bush Refuses To Release EPA Documents. In: CBSNEWS. *CBS News* [online]. June 21, 2008 [cit. 2016-04-17]. Dostupné z: <http://www.cbsnews.com/news/bush-refuses-to-release-epa-documents/>.

BUSH, George W. *Executive order 13233: further implementation of the Presidential Records Act* [online]. Washington D.C.: The White House, November 1, 2001 [cit. 2016-04-17]. Dostupné z: <http://www.fas.org/sgp/news/2001/11/eo-pra.html>.

COLE, James M. [*Letter from Deputy Attorney General James M. Cole to Rep. Darrell Issa*] [online]. Washington, D. C.: Office of the Deputy Attorney General, June 20, 2012. 4 s. [cit. 2016-04-17]. Dostupné také z: <http://graphics8.nytimes.com/packages/pdf/national/20120621-holder/062011Letter.pdf>.

Committees of the U.S. Congress. *CONGRESS.GOV* [online]. [cit. 2016-02-22]. Dostupné z: <https://www.congress.gov/committees>.

COPELAND, Curtis W. *Economic Analysis and Independent Regulatory Agencies* [online]. April 30, 2013. 129 s. [cit. 2016-03-22]. Dostupné také z: <https://www.acus.gov/sites/default/files/documents/Copeland%20Final%20BCA%20Report%204-30-13.pdf>.

DEMIRJIAN, Karoun. Republicans refuse to budge following Garland nomination to Supreme Court. In: THE WASHINGTON POST. *The Washington Post* [online]. March

16, 2016 [cit. 2016-04-16]. Dostupné z:

<https://www.washingtonpost.com/news/powerpost/wp/2016/03/16/republicans-refuse-to-budge-following-garland-nomination-to-supreme-court/>.

DOLAN, Alissa M. a Todd GARVEY. *Congress's Contempt Power and the Enforcement of Congressional Subpoenas: History, Law, Practice, and Recent Developments* [online]. Washington D. C.: Congressional Research Service, May 8, 2014. 80 s. [cit. 2016-04-17]. CRS Report for Congress, RL34097. Dostupné také z: <https://www.fas.org/sgp/crs/misc/RL34097.pdf>.

DOLAN, Alissa M. a Todd GARVEY. *Presidential Claims of Executive Privilege: History, Law, Practice, and Recent Developments* [online]. Washington DC : Congressional Research Service, August 21, 2012. 39 s. [cit. 2016-02-18]. CRS Report for Congress, R42670. Dostupné také z: <https://www.fas.org/sgp/crs/secretary/R42670.pdf>.

DOWNIE, Leonard. Leak investigations and surveillance in post-9/11 America. In: CPJ. *Committee to Protect Journalists* [online]. October 10, 2013 [cit. 2016-04-06]. Dostupné z: <https://www.cpj.org/reports/2013/10/obama-and-the-press-us-leaks-surveillance-post-911.php>.

EGGEN, Dan a Paul KANE. Gonzales: 'Mistakes Were Made': But Attorney General Defends Firings of Eight U.S. Attorneys. In: THE WASHINGTON POST COMPANY. *The Washington Post* [online]. March 14, 2007 [cit. 2016-04-17]. Dostupné z: http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2007/03/13/AR2007031300776_pf.html.

EILPERIN, Juliet. Here's how the first president of the social media age has chosen to connect with Americans. In: THE WASHINGTON POST COMPANY. *Washington Post* [online]. May 26, 2015 [cit. 2016-04-06]. Dostupné z: <https://www.washingtonpost.com/news/politics/wp/2015/05/26/heres-how-the-first-president-of-the-social-media-age-has-chosen-to-connect-with-americans/>.

FROST, David P. 'I have impeached myself': Edited transcript of David Frost's interview with Richard Nixon broadcast in May 1977. In: FROST, David P. THE

GUARDIAN. *The Guardian* [online]. September 7, 2007 [cit. 2016-04-17]. Dostupné z: <http://www.theguardian.com/theguardian/2007/sep/07/greatinterviews1>.

GERSTEIN, Josh. Judge rejects Obama's executive privilege claim over Fast and Furious records. In: POLITICO LLC. *POLITICO Magazine* [online]. January 19, 2016 [cit. 2016-04-17]. Dostupné z: <http://www.politico.com/story/2016/01/judge-rejects-obamas-executive-privilege-claim-over-fast-and-furious-records-217970>.

GERSTEIN, Josh. Obama relents in fight over Fast and Furious documents. In: POLITICO LLC. *POLITICO Magazine* [online]. April 8, 2016 [cit. 2016-04-26]. Dostupné z: <http://www.politico.com/story/2016/04/obama-relents-in-fight-over-fast-and-furious-documents-221741>.

GRASSLEY, Charles E. [*Letter from Rep. Charles E. Grassley to ATF Acting Director Melson*] [online]. Washington, D. C.: United States Senate, January 27, 2011. 2 s. [cit. 2016-03-28]. Dostupné také z: <https://oversight.house.gov/wp-content/uploads/2012/08/January-27-2011-Grassley-to-Melson.pdf>.

Gun Walking the Mexican Border. In: THE NEW YORK TIMES COMPANY. *The New York Times* [online]. November 6, 2011 [cit. 2016-04-17]. Dostupné z: <http://www.nytimes.com/2011/11/07/opinion/gun-walking-the-mexican-border.html>.

HOUSE COMMITTEE ON OVERSIGHT AND GOVERNMENT

REFORM. *FATALLY FLAWED: Five Years of Gunwalking in Arizona* [online]. January 30, 2012. 89 s. [cit. 2016-03-22]. Dostupné také z: <http://democrats.oversight.house.gov/sites/democrats.oversight.house.gov/files/documents/Fast%20and%20Furious.Minority%20Report.pdf>.

HOUSE COMMITTEE ON THE JUDICIARY MAJORITY STAFF. *REINING IN THE IMPERIAL PRESIDENCY: Lessons and Recommendations Relating to the Presidency of George W. Bush* [online]. January 13, 2009. 486 s. [cit. 2015-10-28]. Dostupné také z: https://fas.org/irp/congress/2009_rpt/imperial.pdf.

CHOUDHURY, Chitragada. Barack Obama once a harsh critic of executive privilege. In: THE GUARDIAN. *The Guardian* [online]. New York, June 20, 2012 [cit. 2016-04-

17]. Dostupné z: <http://www.theguardian.com/world/2012/jun/20/obama-criticised-bush-executive-privilege>.

Interview With Barack Obama. In: CNN. *CNN Transcripts: CNN LARRY KING LIVE* [online]. March 19, 2007 [cit. 2016-04-17]. Dostupné z: <http://transcripts.cnn.com/TRANSCRIPTS/0703/19/lkl.01.html>.

Investigations & Oversight. UNITED STATES HOUSE OF REPRESENTATIVES. *History, Art and Archives* [online]. [cit. 2016-03-28]. Dostupné z: <http://history.house.gov/Institution/Origins-Development/Investigations-Oversight/>.

ISSA, Darell. [*Letter from Rep. Darrell Issa to Attorney General Eric Holder*] [online]. Washington, D. C.: United States of America, House of Representatives, January 31, 2012. 4 s. [cit. 2016-04-17]. Dostupné také z: <https://oversight.house.gov/wp-content/uploads/2012/08/January-31-2012-Issa-to-Holder.pdf>.

JOHNSON, Lyndon B. Statement by the President Upon Signing the "Freedom of Information Act.". In: Gerhard PETERS and John T. WOOLLEY. *The American Presidency Project* [online]. Santa Barbara: University of California, July 4, 1966, ©1999-2016 [cit. 2016-04-17]. Dostupné z: <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/?pid=27700>.

MADISON, James. James Madison's Version. In: SYRETT, Harold C. (ed.). *The Papers of Alexander Hamilton Digital Edition* [online]. Charlottesville: The University of Virginia Press, Rotunda, June 18, 1787, ©2011–2016 [cit. 2015-11-08]. Dostupné z: <http://rotunda.upress.virginia.edu/founders/default.xqy?keys=ARHN-chron-1780-1787-06-18-1>.

MCCORD, James. [*Letter from James W. McCord to Judge John Sirica*] [online]. Rockville, Maryland 20850. March 19, 1973 [cit. 2016-03-28]. Dostupné z: <http://watergate.info/1973/03/19/mccord-letter-to-judge-sirica.html>.

MEESE III, Edwin. UNITED STATES OF AMERICA. Department of Justice. Attorney General's Memorandum on the 1986 Law Enforcement Amendments to the Freedom of Information Act. In: *U.S. Department of Justice Archive* [online]. Washington (D.C.): U.S. Department of Justice, December 1987, Updated: October

2015 [cit. 2016-04-19]. Dostupné

z: <https://www.justice.gov/archive/oip/86agmemo.htm>.

MUKASEY, Michael B. *Assertion of executive privilege over communications regarding EPA's ozone air quality standards and California's greenhouse gas waiver request* [online]. June 19, 2008. 5 s. [cit. 2016-04-17]. Dostupné také z: <https://www.fas.org/sgp/bush/ag061908.pdf>.

NIXON, Richard. Statement About Executive Privilege. In: Gerhard PETERS and John T. WOOLLEY. *The American Presidency Project* [online]. Santa Barbara: University of California, March 12, 1973, ©1999-2016 [cit. 2016-04-18]. Dostupné z: <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/index.php?pid=4137&st=nixon&st1=executive+privilege>.

OBAMA, Barack. *Executive order 13489: presidential records* [online]. Washington D.C.: The White House, Office of the Press Secretary, January 21, 2009 [cit. 2016-04-18]. Dostupné z <http://www.fas.org/sgp/obama/presidential.html>.

OBAMA, Barack. *Executive order 13587: Structural Reforms to Improve the Security of Classified Networks and the Responsible Sharing and Safeguarding of Classified Information* [online]. Washington D.C.: The White House, October 7, 2011 [cit. 2016-04-17]. Dostupné z: <https://fas.org/irp/offdocs/eo/eo-13587.htm>.

Operation Fast and Furious Fast Facts. In: CNN LIBRARY. *CNN* [online]. September 25, 2015 [cit. 2016-04-17]. Dostupné z: <http://edition.cnn.com/2013/08/27/world/americas/operation-fast-and-furious-fast-facts/>.

ORSZAG, Peter R. UNITED STATES OF AMERICA. Executive Office of the President. *Memorandum for the heads of executive departments and agencies* [online]. Washington D. C.: Office of Management and Budget, December 8, 2009. 11 s. [cit. 2016-04-19] M-10-06. Dostupné také z: https://www.whitehouse.gov/sites/default/files/omb/assets/memoranda_2010/m10-06.pdf.

ROZELL, Mark J. *Congressional Testimony* [online]. November 6, 2001 [cit. 2016-04-17]. Dostupné z: http://www.fas.org/sgp/congress/2001/110601_rozell.html.

SHAFER, Jack. Spare Me Your Hypocritical Journalism Lecture, Mr. President. In: POLITICO LLC. *POLITICO Magazine* [online]. March 29, 2016 [cit. 2016-04-06]. Dostupné z: <http://www.politico.com/magazine/story/2016/03/obama-hypocritical-journalism-lecture-213775>.

SCHLESINGER, Arthur. Op-Ed: So Much for the Imperial Presidency. In: *The New York Times: on the web* [online]. August 3, 1998 [cit. 2016-04-25]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/books/00/11/26/specials/schlesinger-presoped.html>.

SILVERLEIB, Alan. House holds Holder in contempt. In: CABLE NEWS NETWORK. *CNN politics* [online]. June 29, 2012 [cit. 2016-04-17]. Dostupné z: <http://edition.cnn.com/2012/06/28/politics/holder-contempt/>.

Supreme Court Nominations, present-1789. *United States Senate* [online]. [cit. 2016-03-27]. Dostupné z: <http://www.senate.gov/pagelayout/reference/nominations/Nominations.htm>.

The Freedom of Information Act. U.S. DEPARTMENT OF STATE. *U.S. Department of State: Freedom of Information Act* [online]. January 11, 2016 [cit. 2016-04-17]. Dostupné z: <https://foia.state.gov/Learn/FOIA.aspx>.

THE REPORTERS COMMITTEE FOR FREEDOM OF THE PRESS. *Gonzales, Press Freedoms and the Public's Right to Know: Evaluation of the likely impact of Attorney General Nominee Alberto Gonzales on Press Freedoms and the Public's Right to Know* [online]. 2004 [cit. 2016-04-25]. Dostupné také z: <http://www.rcfp.org/news/documents/20041115gonzales.html>.

THE UNITED STATES CONGRESS. *The Freedom of Information Act and amendments of 1974*. Washington, D.C.: U.S. Government Printing Office [online]. 1975, 571 s. 94th Congress: Joint Committee Print. 5 U.S.C. § 552. [cit. 2016-04-03]. Dostupné také z: http://www.loc.gov/rr/frd/Military_Law/pdf/FOIA-1974.pdf.

THE WATERGATE STORY. *The Washington Post: WP POLITICS* [online]. ©1996-2016 [cit. 2016-03-28]. Dostupné z: <http://www.washingtonpost.com/wp-srv/politics/special/watergate/timeline.html>.

U.S. DEPARTMENT OF JUSTICE. *A Review of ATF's Operation Fast and Furious and Related Matters: REDACTED* [online]. November 2012. 472 s. [cit. 2016-04-17]. Dostupné také z: <https://oig.justice.gov/reports/2012/s1209.pdf>.

U.S. DEPARTMENT OF JUSTICE. *Legal Authorities Supporting the Activities of the National Security Agency Described by the President*. Washington, D.C. [online]. January 19, 2006, 42 s. [cit. 2015-11-17] Dostupné také z: <http://nsarchive.gwu.edu/NSAEBB/NSAEBB178/surv39.pdf>.

U.S. SUPREME COURT. *McCulloch v. Maryland* [online]. 1819 [cit. 2015-09-22]. Dostupné také z: <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/17/316/case.html>. 17 U.S. 316.

U.S. SUPREME COURT. *McGrain v. Daugherty: No. 28* [online]. January 17, 1927 [cit. 2016-02-20]. Dostupné také z: <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/273/135/case.html>. 273 U.S. 135.

U.S. SUPREME COURT. *United States v. Nixon: No. 73-1766* [online]. July 24, 1974 [cit. 2016-04-20]. Dostupné z: <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/418/683/case.html>. 418 U.S. 683.

UNITED STATES COURT OF APPEALS, DISTRICT OF COLUMBIA CIRCUIT. *In re Sealed Case: No. 96-3124* [online]. August 29, 1997, 37 s. [cit. 2016-04-20]. Dostupné také z: http://www.slksf.com/pdfs/In_re_Sealed_Case.pdf. 121 F.3d 729, 326 U.S.App.D.C. 276.

UNITED STATES COURT OF APPEALS, DISTRICT OF COLUMBIA CIRCUIT. *Nixon v. Sirica: Nos. 73-1962, 73-1967 and 73-1989* [online]. October 25, 1973 [cit. 2016-03-10]. Dostupné také z: <http://openjurist.org/487/f2d/700/nixon-v-j-sirica-united-states>. 487 F.2d 700.

UNITED STATES OF AMERICA. *Constitution of the United States*. In: Philadelphia: Constitutional Convention [online]. 1787 [cit. 2015-09-22]. Dostupné také z: <http://constitutioncenter.org/media/files/constitution.pdf>.

VISER, Matt. Obama holds to weekly radio tradition. In: BOSTON GLOBE MEDIA PARTNERS, LLC. *The Boston Globe* [online]. July 7, 2014 [cit. 2016-04-06].
Dostupné z: <https://www.bostonglobe.com/news/politics/2014/07/06/president-obama-weekly-radio-address-anachronism-that-endures/2xtr0v07pKPHcuqk6QvckN/story.html>.

WEICH, Ronald. [*Letter from Assistant Attorney General to Senator Charles E. Grassley*] [online]. Washington, D. C.: U.S. Department of Justice, Office of Legislative Affairs, February 4, 2011. s. 1-2 [cit. 2016-03-28]. Dostupné také z: <http://oversight.house.gov/wp-content/uploads/2012/06/Feb-4-Dec-2-letters.pdf>.

Seznam příloh

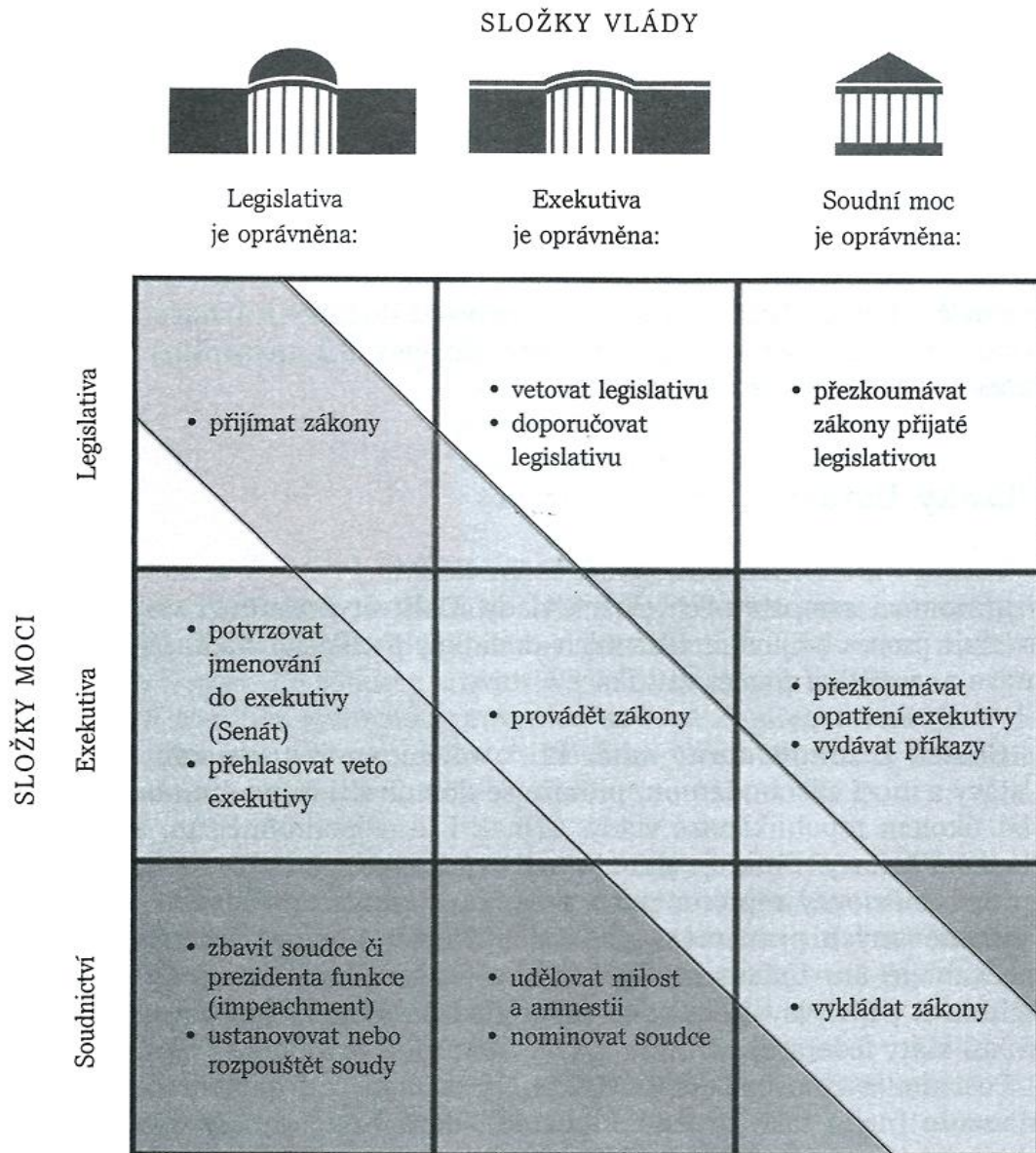
Příloha č. 1: Dělbba moci a systém brzd a protivah ve Spojených státech amerických (schéma)

Příloha č. 2: Aplikace výsady *executive privilege* prezidenty Spojených států amerických v letech 1953–2015 (tabulka)

Příloha č. 3: Federální a státní soudní systém ve Spojených státech amerických (schéma)

Přílohy

Příloha č. 1: Dělbá moci a systém brzd a protivah ve Spojených státech amerických

Zdroj: Výzva demokracie: systém vlády v USA¹⁵²

Diagonální výseč znázorňuje dělbu moci ohledně tvorby, provádění a vykonávání zákonů. Systém brzd a protivah ilustruje zbytek čtvercového diagramu vně této výseče.

¹⁵² JANDA et al., ref. 1, s. 63

Příloha č. 2: Aplikace výsady *executive privilege* prezidenty Spojených států amerických v letech 1953–2015

prezident	období vlády	přibližný počet nárokování	úspěšnost			
			A	N	D	S
Dwight D. Eisenhower	20. ledna 1953 – 20. ledna 1961	40+	-	-	-	-
John F. Kennedy	20. ledna 1961 – 22. listopadu 1963	2	2	0	0	0
Lyndon B. Johnson	22. listopadu 1963 – 20. ledna 1969	3	3	0	0	0
Richard Nixon	20. ledna 1969 – 9. srpna 1974	6	2	3	1	0
Gerald Ford	9. srpna 1969 – 20. ledna 1977	1	0	0	1	0
James Carter	20. ledna 1977 – 20. ledna 1981	1	0	0	1	0
Ronald Reagan	20. ledna 1981 – 20. ledna 1989	3	0	1	2	0
George H. W. Bush	20. ledna 1989 – 20. ledna 1993	1	1	0	0	0
Bill Clinton	20. ledna 1993 – 20. ledna 2001	14	3	6	1	4
George W. Bush	20. ledna 2001 – 20. ledna 2009	6	2	2	2	0
Barack Obama	20. ledna 2009 –	1	0	1	0	0

Zdroj: Mark J. Rozell's Congressional Testimony¹⁵³, Congressional Research Service Report for Congress¹⁵⁴ a Reporters Committee for Freedom of the Press¹⁵⁵, vlastní zpracování

A – úspěšná aplikace

N – neúspěšná aplikace

D – strany dospěly k dohodě

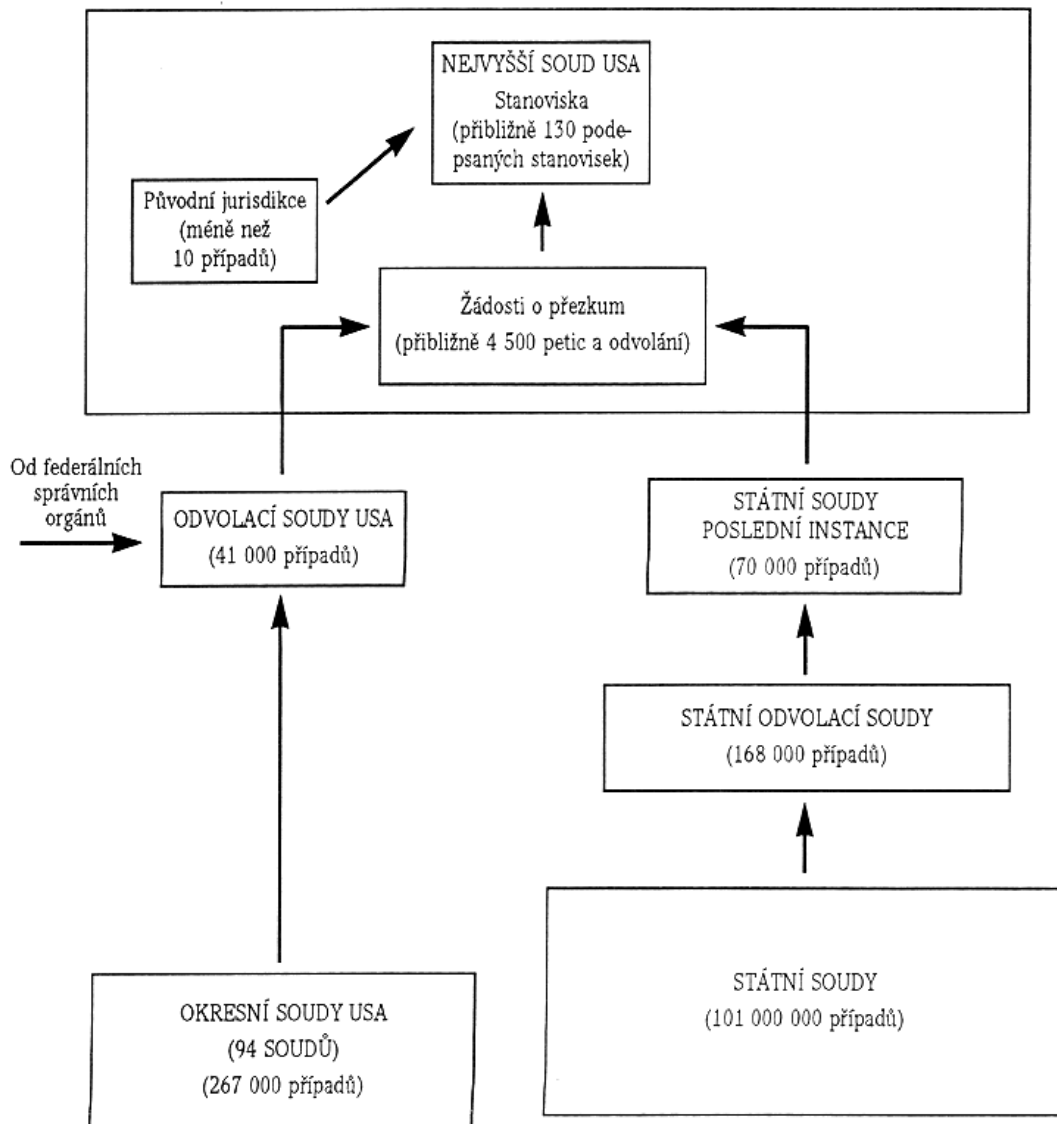
S – nárokování výsady bylo staženo zpět

¹⁵³ ROZELL, Mark J., ref. 47

¹⁵⁴ DOLAN, Alissa M. a Todd GARVEY, ref. 96, s. 35-39

¹⁵⁵ Assertions of Executive Privilege from Kennedy to Obama. In: REPORTERS COMMITTEE FOR FREEDOM OF THE PRESS. *Reporters Committee for Freedom of the Press: A nonprofit association dedicated to assisting journalists since 1970* [online]. 2012 [cit. 2016-05-09]. Dostupné z: <http://www.rcfp.org/browse-media-law-resources/news-media-law/news-media-and-law-fall-2012/assertions-executive-privileg>.

Příloha č. 3: Federální a státní soudní systém ve Spojených státech amerických

Zdroj: Výzva demokracie: systém vlády v USA¹⁵⁶

¹⁵⁶ JANDA et al., ref. 1, s. 296